Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • 26 сентябрь 1974 йил, пайшанба • № 225 (16005). Баҳоси 2 тийин.

Терим илғорларига тенглашинг

Марҳамат районидаги Куйбишев номли колхознинг комсомол-ёшлар бригадаси 50 гектар адир ердан 20 центнердан ҳосил етиштириб олиб, планни 9 кун муқим бажарган эди. Яна 30 центнердан «оқ олтин» етказиб бериш учун мажбурият олган ёш пахтакорлар шу кунларда йиғим-теримни тағин ҳам кучайтириб юбордилар. Суратда: илғор бригада бошлиғи Саодат Муйдинова.

У. Раҳмонов фотоси.

„ОСИЁДА ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИК УЧУН КУРАШ— ҲОЗИРГИ ЗАМОННИНГ ЭНГ МУҲИМ ВАЗИФАСИ“ МАВЗУИДАГИ ХАЛҚАРО УЧРАШУВ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Самарқанд шаҳри

Осиёда мустаҳкам тинчлик, хавфсизлик ва ҳамкорликни таъминлашдан иборат барча Осиё халқлари учун муҳим проблемани муҳокама қилишга бағишланган қадимий Самарқандда тўпланган халқаро учрашув қатнашчиларини самимий табриклайман.

Осиё халқлари мустақилликни мустаҳкамлаш йўлидан комил ишонч билан олға бориб, мустамлакачилик вужудга келтирган тўсиқлар ва қийинчиликларни бартараф этмоқдалар. Бугун улар жаҳон сиёсатида актив қатнашмоқдалар, уларнинг халқаро муносабатларга таъсири ўсмоқда. Осиё мамлакатларида коллектив куч-ғайратлар сарфлаб, қитъада мустаҳкам тинчлик ва хавфсизликка эришиш реаллигига бўлган ишонч мустаҳкамланмоқда, бу реаллик эса иқтисодий ва маданий ривожланиш, социал тараққиёт, давлатлар ўртасида ҳар томонлама ҳамкорлик қилишнинг актуал вазифаларини ҳал этиш учун қулай шарт-шароитларни вужудга келтириб бўлур эди.

Совет Иттифоқи бутун тарихи давомида Осиё халқларининг империализм ва мустамлакачиликка қарши, озодлик ва мустақиллик учун олиб борган курашини қатъият билан қўллаб-қувватлаб келди. Совет халқи Осиё ва Африка мамлакатларининг Бандунг конференцияси қарорларини ғоят маъқуллаб кутиб олди, бу конференция қарорлари Осиё мамлакатлари ўртасида яхши қўшничилик муносабатлари, ўзаро ҳурмат ва ҳамкорлик принципларини белгилаб берди. СССР агрессорларга қарши кураш олиб борган Вьетнам ва Ҳинди-Хитойдаги бошқа мамлакатларнинг халқларини, араб халқларини қаттиқ қўллаб-қувватлади. Турли ижтимоий тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларини қарор топтириш, дунёда кескинлик ўчоқларини аланга олдириш йўлидаги уринишларга қарши, сўнгги мустамлакачи режимларни тугатиш учун курашдаги муваффақиятлар тинчлик ва тараққиёт ишининг тантанаси учун янги қулай имкониятлар яратиб бермоқда, барча мамлакатларнинг, шу жумладан Осиё қитъасидаги мамлакатларнинг туб манфаатларига мос бўлиб тушмоқда.

Ишонч билдириб айтаманки, ҳозирги даврда роли ва аҳамияти доимо ўсиб бораётган тинчликсевар тараққийпарвар жамоатчилик Осиёда мустаҳкам тинчлик ва хавфсизлик учун курашнинг тарихий вазифаларини ҳал этиш йўлида зўр куч-ғайрат сарфлайдилар.

Сизларга муваффақиятли ва самарали ишлашингизни тилайман.

Л. БРЕЖНЕВ,
КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари.

ОСИЁ ХАЛҚЛАРИГА МУСТАҲКАМ ТИНЧЛИК!

«Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун кураш—ҳозирги замоннинг энг муҳим вазифаси» мавзуида Самарқандда халқаро жамоатчилик учрашуви

САМАРҚАНД, 25 сентябрь. (ЎзТАГ). Осиёнинг энг қадимий шаҳарларидан бири —Самарқанд тинчлик ва халқлар бахт-саодати шарафига табрик сўзлари ёзилган қизил транспарантларга безанди. Бу транспарантлар ўзбек халқининг ва Совет Шарқидаги бошқа халқларнинг қадимий бой маданиятини мужассамлантирган тарихий ёдгорликлар ёнида ҳилпираб турибди. «Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун кураш—ҳозирги замоннинг энг муҳим вазифаси» мавзуида ўтказилаётган халқаро жамоатчилик учрашувини шаҳар меҳнаткашлари тантанали вазиятда нишонламоқдалар. Бу учрашувни тинчликсевар кучларнинг Москвада бўлиб ўтган Жаҳон конгресси тавсиясига, Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги ташкилоти ҳаракат программасига мувофиқ Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлик совет комитети уюштирди.

Планетамизнинг турли томонларида Самарқанддаги учрашувнинг кенг миқёсда қўллаб-қувватланганига ҳам сабаб шу. Афғонистон, Бангладеш, Ҳиндистон, Индонезия, Эрон, Лаос, Туркия, Покистон, Непал, Сингапур, Шри Ланка, Япония, Мальгаш республикаси, Реюньун, Миср Араб Республикаси, Ироқ, Иордания, Ливан, Қувайт, Суриядан турли сиёсий маслакдаги ва диний эътиқоддаги кишилар, таниқли сиёсий ва давлат арбоблари, Фаластин озодлик ташкилотининг намояндалари, социалистик мамлакатлар — Болгария, Германия Демократик Республикаси, Польша, Венгрия, Монголия Халқ Республикаси, Чехословакия делегациялари, Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистоннинг жамоат арбоблари, Москва ва мамлакатимиздаги бошқа шаҳарларнинг олимлари ва жамоат арбоблари анжуман ишида қатнашиш учун Самарқандга келдилар. Учрашув иштирокчилари орасида кўпгина халқаро демократик ташкилотларнинг намояндалари бор.

Кундуз соат беш. Учрашув иштирокчилари ва кўпдан-кўп меҳмонлар, шунингдек, анжуманни ёритгали келган совет ва чет эл журналистлари Самарқанд опера ва балет театри биносини лиқ тўлдириб ўтирибдилар.

Театр фойесида суратлар, плакатлар ва китоблар виставкаси очилган. Улар партия XXIV съезди белгилаб берган Тинчлик программасининг амалга оширилаётганлиги тўғрисида, Советлар мамлакатидаги жамоат ташкилотлари билан чет давлатлар ўртасида алоқалар йил сайин мустаҳкамланаётгани ҳақида, планетамиз халқларининг мустаҳкам тинчликка бўлган астойдил интилиши тўғрисида ҳикоя қилади.

Халқаро учрашув бошланадиган дақиқалар яқинлашди. Турли мамлакатларнинг таниқли сиёсий арбоблари, халқаро демократик ташкилотларнинг вакиллари президиумдан жой оладилар. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. М. Матчонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Н. Ж. Худойбердиев, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. Г. Ломоносов, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари О. У. Салимов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари Т. Н. Осетров, республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, ташқи ишлар министри М. Т. Турсунов, Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари В. Н. Қодиров президиумга чиқадилар.

Ташкилот комитетининг раиси, Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги совет комитети раисининг ўринбосари академик Е. М. Жуков қисқача нутқ сўзлаб учрашувни очди.

Ташкилот комитетининг раиси очиқ кўнгил билан кутиб олганликлари ва тинчликсевар кучлар анжумани самарали ишлаши учун барча шароитларни яратиб берганликлари учун халқаро учрашув қатнашчилари номидан Самарқанд ва бутун Ўзбекистон меҳнаткашларига, республика ҳукуматига қизғин миннатдорчилик изҳор этди. Е. М. Жуков ўттиз мамлакат жамоатчилигининг ва кўпгина халқаро демократик ташкилотларнинг вакиллари қатнашиш учун келган ана шу халқаро учрашувнинг катта аҳамиятга эга эканлигини таъкидлаб ўтди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидовга сўз берилади. У КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг Самарқанддаги халқаро учрашув иштирокчиларига йўллаган табрикномасини давомли қарсаклар остида ўқиб беради.

Учрашув қатнашчилари Ш. Р. Рашидов нутқини зўр эътибор билан тингладилар. У бутун планетада, шу жумладан Осиё қитъасида халқларнинг мустаҳкам тинчлиги ва хавфсизлиги йўлидаги курашда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси билан Совет ҳукумати қилаётган жуда катта ишларни таърифлаб берди. Совет Иттифоқининг олиб бораётган сиёсати, деб таъкидлади у, барча халқларнинг туб манфаатларига, тинчлик ва хавфсизлик шароитида, озодлик ва мустақиллик шароитида уларнинг социал, иқтисодий ва маънавий тараққиёт йўлидан ўзининг моддий фаровонлигини ошириш ва бахтли келажагини таъминлаш йўлидан боришга бўлган интилишларига мувофиқдир.

Ш. Р. Рашидов Осиё қитъасида мустаҳкам тинчликка эришишнинг асосий принципларини баён қилиб, Осиёда коллектив хавфсизлик тўғрисидаги масала муҳим ва ўз вақтида қўйилганлигини, Осиёдаги ижтимоий-сиёсий кучларнинг тобора кенг доиралари бу масалани дарҳол ҳал этиш зарурлигини тушунаётганликларини таъкидлади. Осиё жамоатчилигининг қитъада мустаҳкам тинчлик ўрнатилишидан ғоят манфаатдорлиги, Осиёда кескинликни юмшатиш учун курашга тобора актив қатнашишга интилиши эндиликда мана шу кенг қитъадаги ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг ҳукмрон тенденцияси бўлиб қолди.

Ш. Р. Рашидов Совет Иттифоқи, мамлакатимиз жамоатчилиги Осиёдаги барча халқлар билан бир сафда туриб, тинчлик ва социал тараққиёт қонунлари асосида ҳаёт кечирувчи янги Осиё учун изчиллик билан курашажагига планетамиздаги тинчликсевар кучлар, прогрессив ва демократик ташкилотлар, барча яхши ниятли кишилар амин бўлишлари мумкин, деди. Зал бу сўзларни қарсаклар билан кутиб олди.

Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги ташкилоти номидан шу ташкилот президиуми раисининг ўринбосари, тинчлик ва бирдамлик миллий кенгаши бош секретари, Ироқ давлат министри, «Халқлар ўртасида тинчликни мустаҳкамлаш учун» халқаро Ленин мукофоти лауреати Азиз Шариф, Жаҳон Тинчлик Кенгаши номидан Жаҳон Тинчлик Кенгаши президиуми аъзоси, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик учун кураш халқаро комитетининг аъзоси Каноник Раймон Гоор (Бельгия), Германия Демократик Республикаси номидан — Африка-Осиё бирдамлиги миллий комитетининг раиси профессор Хайнц Шмидт, Жаҳон касаба союзлари Федерацияси номидан ЖКФ секретари, ЖКФ Осиё ва Африка бўлимининг мудири Матхаван Ачутан (Ҳиндистон) учрашув иштирокчиларини табриклаб, нутқ сўзлади.

Нотиқлар Самарқанддаги учрашувнинг катта аҳамиятга эга эканлигини уқтириб ўтиб, КПСС Марказий Комитети Бош секретари Леонид Ильич Брежневга анжуман иштирокчиларига яхши истаклар билдирганлиги, планетада мустаҳкам тинчлик йўлида ҳормай-толмай курашаётганлиги учун самимий ташаккур изҳор қилдилар. Нотиқлар Совет ҳукуматига ва Ўзбекистон республикаси ҳукуматига, Самарқанд аҳолисига Самарқанддаги халқаро учрашувга катта эътибор берганликлари, шодиёна меҳмондўстлик кўрсатганликлари учун қизғин миннатдорчилик билдирдилар.

(ЎзТАГ).

САМАРҚАНД. 1974 йил 25 сентябрь. «Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун кураш — ҳозирги замоннинг энг муҳим вазифаси» мавзуидаги халқаро учрашувнинг очилиши. Минбарда — КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Ш. Р. Рашидов.

Р. Ашуров фотоси. (ЎзТАГ фотохроникаси).

5.000.000 ТОННА ЮБИЛЕЙ ЙИЛИ ХИРМОНИ

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Областлар	Бир кунда	мавсум бошидан	Шу жумладан машинада	
			бир кунда	мавсум бошидан
Андижон	3,28	45,66	2,45	7,55
Қашқадарё	2,76	45,18	1,77	10,26
Сурхондарё	3,03	44,12	3,54	30,00
Бухоро	2,77	32,04	2,72	8,28
Фарғона	2,16	30,83	0,57	1,57
Наманган	3,01	28,81	3,20	13,26
Тошкент	4,54	24,61	5,24	21,30
Хоразм	3,09	23,40	2,01	6,33
ҚҚ АССР	3,43	20,34	2,97	12,27
Жиззах	3,26	15,82	3,25	12,40
Сирдарё	2,20	10,39	2,72	7,71
Самарқанд	1,87	10,18	1,76	5,46
Республика бўйича:	2,92	28,88	2,72	11,48
Шу жумладан ингичка толали пахта				
Республика бўйича:	1,36	24,50		

ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиқ юбилейини меҳнатда муносиб совғалар билан кутиб олиш учун курашаётган **ИШТИХОН РАЙОНИНИНГ МЕҲНАТКАШЛАРИ** байрам арафасида катта зафар қучдилар, тайёрлов пунктларига 1.400 тонна бўрдоқи ва сўқим гўшти топшириб, йиллик планни муддатидан илгари бажардилар.

Хўжаликларда давлатга топширилган ҳар бош қорамолнинг тирик вазни 400 килограммдан юқори бўлди. Шунингдек, қўйлар, чўчқаларнинг тарози босиши ҳам анча кўтарилди. Шундай қилиб, район меҳнаткашлари бу йил гўшт етиштиришни ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 300 тонна кўпайтиришга эришдилар.

Районнинг бу улкан ғалабасига «Халқобод», «8-Март», «Октябрь», Ленин номли ва бошқа колхозларнинг, бўрдоқичилик базасининг коллективи муносиб ҳисса қўшдилар. Ҳозир ҳар бош қорамолнинг тирик вазнини 450 килограммга, қўйларни 55—56 килограммга етказиш учун кураш кетмоқда. Чорвадорлар йил охиригача яна кўплаб юқори сорт гўшт тайёрлаш учун курашмоқдалар.

Колхозлар ва совхозларда қишлов учун озуқа жамғариш, чорва биноларини ремонт қилиш ишлари меъёрига етказилмоқда.

САМАРҚАНДДА УЧРАШУВ

САМАРҚАНД, 25 сентябрь. (ЎзТАГ). «Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун кураш — ҳозирги замоннинг энг муҳим вазифаси» мавзуидаги халқаро учрашув қатнашчилари бугун эрталаб Самарқанд области раҳбарлари билан учрашдилар.

Самарқанд область партия комитетининг биринчи секретари В. Н. Қодиров меҳмонларни самимий табриклади. У ленинча миллий сиёсат амалга оширилганлиги натижасида область меҳнаткашлари ҳаётида юз берган ажойиб ўзгаришлар билан меҳмонларни таништириб, бундай деди: халқаро учрашув бизнинг шаҳримизда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси 50 йиллиги арафасида ўтказилаётганлиги самарқандликларни ғоят қувонтирмоқда.

Халқаро анжуман иштирокчилари область меҳнаткашларининг ҳаётига доир бир қанча саволлар бердилар. Бу саволларга батафсил жавоб берилди. Шри Ланка Республикаси парламентининг аъзоси, Африка—Осиё бирдамлиги миллий уюшмасининг бош секретари Абдил Азиз учрашув чоғида сўзга чиқиб, Самарқанд области меҳнаткашларининг эришган муваффақиятлари Октябрь социалистик революциясидан кейин Совет Иттифоқидаги барча халқлар ҳаётида юз берган улкан ўзгаришларни кўрсатувчи ёрқин далилдир. Биз сизларнинг муваффақиятларингиз тўғрисида кўп эшитганмиз, деди меҳмон. Лекин биз бу ерда, Самарқандда сизларнинг муваффақиятларингиз қанчалик буюк эканлигини ўз кўзимиз билан кўриб турибмиз.

ВХР ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ МОСКВАГА КЕЛДИ

КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Советининг таклифига биноан Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари Янош Кадар бошчилигидаги Венгрия Халқ Республикаси партия-ҳукумат делегацияси 25 сентябрда расмий дўстлик визити билан Москвага келди.

Делегация составига Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Венгрия Халқ Республикаси Министрлар Советининг Раиси Ене Фок, Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, партия Марказий Комитетининг секретари Карой Немет, Венгрия Социалистик ишчи партияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, «Таршадолми семле» журналининг бош редактори Валерия Бенке ва бошқалар кирадилар.

Янош Кадар билан бирга унинг рафиқаси Мария Кадар ҳам келди.

Венгрия Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқининг давлат байроқлари билан безатилган Внуково аэродромида социалистик Венгриянинг раҳбар партия ва давлат арбобларини КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари М. А. Суслов, КПСС Марказий Комитетининг секретари К. Ф. Катушев, бошқа расмий кишилар ва Москва меҳнаткашларининг вакиллари кутиб олдилар.

Ўртоқ Я. Кадар билан унинг рафиқасини В. П. Брежнева ҳам кутиб олди.

Венгер дўстларнинг келиши муносабати билан Қуролли Кучларнинг уч тури — пиёдалар, учувчилар, денгизчилардан иборат фахрий қоровул саф тортди.

Москва вақти билан соат 12.00 да реактив лайнер ерга қўниб, кутиб олиш жойига келиб тўхтайди. Л. И. Брежнев, А. Н. Косигин, М. А. Суслов, Совет Иттифоқилик бошқа ўртоқлар пиллапоя ёнига бориб, Янош Кадарни ва ВХР партия-ҳукумат делегациясининг барча аъзоларини қардошларча, самимий табрикладилар.

Азиз меҳмонларга гуллар тақдим этилади. Фахрий қоровул бошлиғи ВХР партия-ҳукумат делегациясининг бошлиғи Янош Кадарга рапорт беради. Венгрия Халқ Республикаси ва Совет Иттифоқининг давлат гимнлари янграйди.

Л. И. Брежнев ва Янош Кадар ўртоқлар фахрий қоровул сафи олдидан ўтадилар. Пойтахт меҳнаткашларининг аэродромда ҳозир бўлган вакиллари ўртоқ Янош Кадарни ва қардош Венгриянинг бошқа вакилларини самимий табриклайдилар. Бузилмас совет—венгер дўстлиги, Венгрия Социалистик ишчи партияси шарафига, қардош венгер халқи шарафига хитоблар янграйди.

Тантанали кутиб олиш маросими охирида фахрий қоровул марш қилиб ўтади.

Янош Кадар, ВХР партия-ҳукумат делегациясининг аъзолари мотоциклчиларнинг фахрий эскорти ҳамроҳлигида уларни кутиб олган совет раҳбарлари билан биргаликда аэродромдан меҳмонлар учун ажратилган резиденцияга йўл олдилар. Икки қардош мамлакатнинг давлат байроқлари билан ва бузилмас совет—венгер дўстлигини шарафловчи транспарантлар билан безатилган бутун йўл бўйлаб минглаб москваликлар азиз венгер дўстларни табриклаб турдилар. (ТАСС).

ПАРТИЯ-ХЎЖАЛИК АКТИВИ ЙИҒИЛИШИ

ПИТНАК (Хоразм области), 25 сентябрь (ЎзТАГ). Бугун Хоразм, Қорақалпоғистон ва Туркманистондаги Тошовуз области партия, совет ва хўжалик органларининг иштирокида «Туямўйингидрострой» бошқармаси партия-хўжалик активининг йиғилиши бўлди. Йиғилиш Туямўйин гидроузели қурилишида ишларни ташкил қилишни яхшилаш юзасидан қўшимча тадбирлар тўғрисидаги масалани муҳокама қилди. Республика мелиорация ва сув хўжалиги министри С. М. Мамарасулов доклад қилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Й. Р. Қурбонов нутқ сўзлади.

Муҳокама қилинган масала юзасидан резолюция қабул қилинди.

ОСИЁДА ТИНЧЛИК ВА КОЛЛЕКТИВ ХАВФСИЗЛИК УЧУН

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Ш. Р. РАШИДОВнинг «Осиёда тинчлик ва хавфсизлик учун кураш — ҳозирги замоннинг энг муҳим вазифаси» мавзуида Самарқандда ўтказилган халқаро учрашувдаги нутқи

Азиз дўстлар!

Аввало сизларни Совет Ўзбекистони диёрида қизғин ва самимий табриклашга ижозат бергайсизлар. Тинчликсевар ва тараққийпарвар жамоатчиликнинг вакиллари бўлган чет эллик меҳмонларга табрик сўзлари билан мурожаат этиш ва биз ана шу шонли анжумандан кўзлаган муддаоларга таҳсинлар айтиш менга айниқса ёқимлидир.

Ҳозиргина биз КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Леонид Ильич Брежневнинг халқаро учрашув қатнашчиларига йўллаган табрикномасини зўр эътибор билан тингладик.

Анжуманимизнинг ролига юксак баҳо берганлиги учун, унинг ишига эзгу тилаклар билдирганлиги учун Леонид Ильич Брежневга чуқур миннатдорчилик билдирсам, учрашув қатнашчиларининг якдил фикрини изҳор этган бўламан, деб умид қиламан.

Бу табрикномада Совет Иттифоқи Коммунистик партияси билан СССР ҳукумати ер юзидаги барча халқларнинг бахт-саодати ва тараққиёти йўлида изчиллик билан ўтказаётган тинчликсевар сиёсат яна бир карра яққол намоён бўлди. Халқаро кескинликни юмшатишга, озодлик ҳаракатларини актив қўллаб-қувватлашга, қаерда ва қайси ниқобда намоён бўлмасин, империалистик агрессияни жиловлашга қаратилган шу инсонпарварлик сиёсати туфайли Совет Иттифоқи бутун тараққийпарвар инсониятнинг бениҳоя зўр меҳр-муҳаббатини қозонди.

I.

Қадимий Самарқанд шаҳрида ўтказилаётган ушбу халқаро учрашув ҳозирги замон халқаро ҳаётининг энг муҳим вазифаларидан бирига бағишланган.

Биз бутун ер куррасида туб ўзгаришлар содир бўлаётган даврда яшаб турибмиз. Халқаро майдондаги кучларнинг нисбати тинчлик, демократия ва социал тараққиёт кучлари фойдасига муттасил ўзгариб бормоқда. Империализм қўлдан бой бериб қўйган тарихий ташаббусини қайтариб ола олмайди, ҳозирги дунё ривожини орқага буриб юборишга ожизлик қилади. Совет давлатининг, бутун социалистик ҳамдўстликнинг иқтисодий, ҳарбий ва сиёсий қудрати тўхтовсиз ўсмоқда.

Жаҳон революцион жараёнининг уч асосий оқими — социалистик система, халқаро ишчилар синфи ва миллий-озодлик ҳаракатининг бирлиги тўхтовсиз мустаҳкамланиб, таъсири кучайиб бораётганлиги ҳозирги дунёдаги кучларнинг нисбатини ўзгартирган энг муҳим омил бўлди. Осиё, Африка ва Латин Америкаси халқлари сиёсий мустақиллик ва социал тараққиёт йўлига қадам қўйиб, жаҳон сиёсатининг пассив объектидан ҳозирги замон халқаро муносабатларининг актив қатнашчисига айланди. Шармандали мустамлакачилик системасининг сўнгги қолдиқлари бизнинг кўз ўнгимизда барбод бўлмоқда. Ёш давлатларнинг халқлари миллий мустақиллик ва суверенитетни мустаҳкамлаш учун курашни иқтисодий мустақилликка эришиш йўлидаги кураш билан, янги мустамлакачиликка қарши кураш билан тобора кўпроқ боғламоқдалар. Миллий революцияларнинг социалистик революцияларга ўсиб ўтиш жараёни тобора шиддатли тус олмоқда.

Озодликка чиққан мамлакатлар халқларининг миллий тикланиши, иқтисодий ривожланиш ва социал тараққиёт йўлидан олға бориши халқаро вазият бунга нақадар қулайлик туғдиришига кўп жиҳатдан боғлиқдир. Айни шунинг учун ҳам Совет Иттифоқининг халқаро муносабатларни тубдан қайта қуришга, «совуқ уруш»дан халқаро кескинликни юмшатишга ўтишга қаратилган ташқи сиёсат соҳасидаги ташаббусини умуман бутун дунёда бўлгани каби, ривожланаётган мамлакатларнинг кенг илғор жамоатчилиги тобора кўпроқ тушуниб, маъқулламоқда.

Совет Иттифоқининг бу сиёсати барча халқларнинг туб манфаатларига, уларнинг тинчлик ва хавфсизлик шароитида, озодлик ва мустақиллик шароитида социал, иқтисодий ва маънавий тараққиёт йўлидан, ўз моддий фаровонлигини ошириш ва бахтиёр келажакни таъминлаш йўлидан бориш муддаосига мос келади. Бу сиёсат коммунистик жамият қуриш, ана шу тарихий вазифани ҳал этиш учун зарур бўлган мустаҳкам тинчликни таъминлаш соҳасида партиямиз изчиллик билан ўтказаётган йўлдан келиб чиқади.

Азиз дўстлар, сизлар Совет Иттифоқида бўлган чоғингизда совет халқи, шу жумладан бу йил Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси ташкил этилганлигининг 50 йиллигини нишонлайдиган Ўзбекистон меҳнаткашлари тинч, бунёдкорлик меҳнати билан шуғулланаётганликларини ўз кўзингиз билан кўриб ишонч ҳосил қилишингиз мумкин. Улар фабрика ва заводларни, электр станциялар ва ирригация иншоотларини қурмоқдалар, уй-жой биноларини, мактаблар, касалхоналар, маданият саройларини барпо этмоқдалар. Ана шуларнинг ҳаммаси халқ учун, унинг бахт-саодати учундир.

Одамлар тўғрисида, уларнинг фаровонлигини ошириш ҳақида доимо ғамхўрлик қилиш-коммунистик партиянинг олий қонуни, унинг толмас фаолиятининг бутун маъносидир.

Бутун мамлакатимизда бўлгани каби, Ўзбекистонда ҳам партия билан Совет ҳукуматининг тинимсиз ғамхўрлиги туфайли, халқнинг қаҳрамонона меҳнати туфайли саноат, қурилиш, қишлоқ хўжалиги ва маданият мисслсиз суръатлар билан ривожланмоқда. КПСС доно ленинча сиёсатининг, халқлар қардошлиги ва дўстлиги сиёсатининг амалга оширилиши натижасида республикада рўй берган жуда катта сиёсий, социал, иқтисодий ва маданий ўзгартишлар Ўзбекистон мисолида яққол кўриниб турибди.

Совет давлатининг, социалистик ҳамдўстликнинг ҳозирги замон барча тинчликсевар тараққийпарвар кучлари актив қўллаб-қувватлаётган тинчлик ҳужуми ҳозирнинг ўзидаёқ жуда сезиларли натижаларни берди. Европа қитъасида рўй бераётган ўзгаришлар халқаро муносабатларда кескинликни юмшатиш сари содир бўлаётган ижобий силжишларнинг яққол далилидир.

Бу силжишлар кейинги вақтларда қуролланиш пойгасини чеклаш соҳасида қўйилаётган ижобий қадамларда ҳам ўз ифодасини топмоқда, аммо бу соҳада ҳали жуда кўп иш қилиниши керак.

Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги муносабатларни нормаллаштириш йўлида кўрилган тадбирлар халқаро кескинликни юмшатиш жараёнига ижобий таъсир ўтказмоқда. Бу тадбирлар, аввало, бутун инсоният учун ракета-ядро уруши хавфини йўқотиш мақсадини кўзлайди. СССР билан АҚШ ўртасидаги муносабатларнинг нормаллаштирилиши бошқа мамлакатларнинг манфаатларига путур етказмайди. Унинг тарихий аҳамияти шундан иборатки, у совет ва америка халқларининггина эмас, шу билан бирга барча халқларнинг ҳам тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлашдаги ғоят чуқур манфаатдорлигига мувофиқ келади.

Совет Иттифоқининг АҚШ ва бошқа капиталистик мамлакатлар билан тузган шартномалари ва битимлари турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларини эътироф этиш руҳи билан суғорилган, бу эса умуман халқаро иқлимни соғломлаштириш учун янги имкониятларни очиб беради.

Осиё қитъасидаги халқаро ҳаётда ҳам рўй бераётган ижобий ўзгаришларни биз ҳаммамиз астойдил табриклаймиз. Совет Иттифоқининг, бошқа социалистик мамлакатларнинг ва барча тинчликсевар кучларнинг мададига таянган эрксевар Вьетнам халқи империалистик агрессияга қарши қаҳрамонона курашда ғалаба қозонди. Совет Иттифоқи Вьетнам Демократик Республикаси билан Жанубий Вьетнам муваққат революцион ҳукуматининг Париж битимини қаттиқ туриб, бекаму-кўст бажаришни таъминлашга қаратилган принципиал йўлини изчиллик билан қўллаб-қувватлайди. Сайгон маъмуриятининг ана шу муҳим халқаро ҳужжат шартларини рўёбга чиқаришга тўсқинлик қилишга, можарони сиёсий бартараф этишни барбод қилишга уриниб қилаётган иғвогарлик ҳаракатларини кескин қоралайди. Лаосда эришилган ҳамда Лаосда тинчликни қайта тиклаш ва миллий иноқликка эришиш тўғрисидаги Вьентьян битимини имзолаш имкониятини яратган келишув Осиёдаги тинчлик ишига муҳим ҳисса қўшди.

Совет Иттифоқининг Яқин Шарқдаги ўзгармас йўли ўзини тўла-тўкис оқлади. Бизнинг мамлакатимиз араб халқларининг Исроил агрессиясига қарши олиб бораётган озодлик курашини изчиллик билан қўллаб-қувватламоқда, Исроилнинг ҳамма қўшинларини 1967 йилда босиб олинган барча территориялардан олиб чиқиб кетишни талаб қилмоқда, прогрессив араб режимларини қўллаб-қувватламоқда, Яқин Шарқ давлатлари учун мустаҳкам ва одилона тинчлик ўрнатилишига ҳамда фаластинлик араб халқининг қонуний миллий ҳуқуқлари таъмин этилишига интилмоқда.

Тинчликсевар кучларнинг қатъий куч-ғайрат сарфлашлари туфайли Жанубий Осиёдаги вазият нормаллашмоқда. Шу кичик қитъада вужудга келган Бангладеш суверен давлати Осиё халқларининг буюк оиласига тўла ҳуқуқли аъзо бўлиб кирди. Ҳиндистон ва Покистон ҳукуматлари шу мамлакатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилаш учун муҳим қадамларни қўймоқдалар. Корея Халқ демократик республикасининг ташаббуси туфайли Корея ярим оролида янги ижобий силжишлар пайдо бўлди.

Мутлақо равшандирки, Осиё халқлари мустаҳкам тинчлик шароитида яшашлари мумкин ва лозим. Аммо кейинги ўнлаб йил мобайнида Осиёда кескинлик манбалари, жуда қалтис можаролар ва урушлар неча марталаб чиқиб, халқлар бошига беҳисоб кулфатлар солди. Шу қитъадаги ўз мустамлакаларидан маҳрум бўлиб қолган империалистлар ҳамма воситалар — иғвогарликлар, турли-туман фитналар ва бевосита ҳарбий агрессияни ташкил этиш йўли билан ўзларининг иқтисодий позицияларини, сиёсий таъсирларини ва ҳарбий-стратегик плацдармларини сақлаб қолишга, имкони бўлган жойларда эса кенгайтириб ҳам олишга интилмоқдалар. Аммо, эндиликда Осиёда ҳам, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев айтганидек, «кескинликни юмшатиш, давлатлараро муносабатларни нормаллаштириш локомотиви ҳозир йўлга чиқиб, ўз тезлигини тобора ошириб бормоқда».

Халқаро муносабатлар ривожидаги ҳозирги босқичнинг ўзига хос хусусияти шундан иборатки, кескинликни юмшатиш шу пайтгача эришилган натижаларни мустаҳкамлаш сари ривожланмоқда, тобора кўпроқ миқдордаги регионлар ва мамлакатларга ёйилиб, можароли вазиятларни муваффақиятли бартараф этишга кўмаклашмоқда.

Ҳозирги босқичда кескинликнинг юмшаши тобора кўпроқ комплекс, кўп томонлама тус олмоқда ва доимий суратда жаҳоншумул кўлам касб этмоқда. Бизнинг мамлакатимиз кескинликнинг ҳозирги юмшаши халқаро муносабатларни мутлақо тубдан қайта қуришнинг бошланиши бўлиб қолишини кўзлаб, шу йўлда кунт билан ҳаракат қилмоқда.

Халқаро вазиятни яхшилашда ҳозир рўй бераётган воқеаларнинг принципиал янги характери бир қанча муҳим тарихий омилларнинг амал қилаётганлиги билан изоҳланади. Биринчидан, жаҳон майдонида кучлар нисбатидаги туб ўзгариш ҳал қилувчи таъсир ўтказаётганлиги шубҳасиз. Ҳозир сифат жиҳатдан бошқача халқаро вазият юзага келди, империалистик стратегларнинг ўз доимий ва ҳал қилувчи ҳарбий устунлигини таъминлаш йўлидаги умидлари истиқболсиз эканлиги мутлақо равшан бўлиб қолди. Шундай шароитда турли социал тузумдаги давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципини тан олиш зарурлиги, конструктив халқаро ҳамкорлик, қурол-яроғларни чеклаш ва ялпи қуролсизланиш проблемасини тагтуги билан ҳал этиш йўлидан бориш керак — «совуқ уруш» ва контролсиз қуролланиш пойгасининг ўрнини олиши лозим бўлган бирдан-бир йўл ана шу.

Иккинчидан, Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар қудрати ва обрў-эътиборининг ўсиши, уларнинг изчил тинчликсевар сиёсати халқаро муносабатларни ижобий қайта қуришга салмоқли ҳисса қўшмоқда, халқаро кескинликни бартараф этишга ва халқаро вазиятда бошланган соғломлашишга ёрдам бермоқда. КПСС XXIV съезди таърифлаб берган Тинчлик программаси ва Совет давлатининг ташқи сиёсат соҳасидаги фаолияти империализмнинг агрессив сиёсатига зарба беришга, унга тинчликни актив ҳимоя қилишни ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлашни қарама-қарши қўйишга, ўзларининг мустақиллик ва социал тараққиётга бўлган ҳуқуқларини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган халқларга тинимсиз мадад беришга қаратилган.

Учинчидан, собиқ мустамлака ва қарам мамлакатларнинг халқаро позициялари мустаҳкамланиб, улар аста-секин ўз миллий бойликларининг эгаси бўлиб қолаётганлиги кескинликнинг юмшаши бошланиши учун муҳим аҳамиятга эга бўлди. «Учинчи дунё»га мансуб бўлган кўпгина мамлакатлар ва районларнинг ўз миллий суверенитети мустаҳкамланган сари ва улар илғор социал ислоҳотлар йўлидан янада олға бориб, уларнинг социалистик давлатлар билан ҳамкорлиги кенгайган ва чуқурлашган сари, шу мамлакатлар ва районларнинг халқаро ишлардаги роли тўхтовсиз ўсмоқда.

Тўртинчидан, капиталистик мамлакатларда тобора мустаҳкамланиб бораётган оммавий демократик ҳаракатлар, ишчилар синфи ва унинг иттифоқчиларининг империализмга ва урушга қарши кураши халқаро иқлимни яхшилашга муҳим ижобий таъсир ўтказмоқда. Ҳозирги вақтда тинчлик учун кураш миллий доиралардан четга чиқмоқда, жаҳон сиёсатида халқаро характердаги оммавий жамоатчилик ҳаракатлари тобора муҳим роль ўйнамоқда. Шу билан бирга соф ниятли барча кишилар мустаҳкам тинчлик учун, халқлар хавфсизлиги учун, уруш хавфини бартараф этиш учун курашда Компартиялар, халқаро коммунистик ҳаракат олдинги сафларда бораётганликларини эътироф қилмоқдалар.

Бешинчидан, капиталистик мамлакатлар, жумладан, улар орасидаги энг йирик мамлакатлар сиёсатида ҳам реалистик тенденцияларнинг ривожланиши халқаро иқлимни яхшилашга, шубҳасиз, таъсир қилмоқда. Халқлар ўртасидаги савдо-иқтисодий муносабатларнинг кенгайиши ва илмий-техника ҳамда маданий алоқаларнинг ривожланиши давлатлараро муносабатларни яхшилашда тобора сезиларли роль ўйнамоқда.

Ниҳоят, жаҳон миқёсида содир бўлаётган ва халқаро меҳнат тақсимотининг ҳамма афзалликларидан янада кенг фойдаланишни, иқтисодий ва илмий-техника алоқаларини кенгайтиришни талаб қилаётган фан-техника революцияси халқаро кескинликни юмшатишга кўмаклашмоқда.

Юқорида қайд этилган омилларнинг ҳаммаси бирга қўшилиб, ҳозирги босқичда кескинликни юмшатишнинг принципиал янги характерини белгилаб бермоқда, унга тобора кўпроқ барқарорлик ва пировард натижада муқаррарлик характерини бахш этиш учун реал шарт-шароитларни яратмоқда.

Аммо объектив шарт-шароитларнинг мавжудлиги халқаро вазиятни янада яхшилаш, кескинликни юмшатиш жараёнига тўсқинлик қилишга уринаётган реакция кучларига қарши кураш олиб бормай туриб, ўз-ўзидан содир бўлаверади, деган маънони билдирмайди. Кескинликни юмшатиш душманларининг лагери ранг-баранг — бу лагерда ҳарбий-саноат комплекси корчалонлари ва милитаризм адвокатларидан тортиб Чили тупроғида бебошлик қилаётган фашистик кучларгача бор.

Ташқи сиёсатдаги воқеалар тинчлик ишига содиқ бўлган ҳамма кишиларнинг халқаро муносабатларни қайта қуриш борасидаги вазифаларни амалга оширишга қаратилган куч-ғайратларини активлаштириш, ҳамма қитъаларда тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш йўлида ҳаракат қилиш зарурлигини тасдиқлайди ва зўр бериб талаб қилади.

II.

Халқаро кескинликни юмшатиш ҳамда халқлар ўртасида тинчлик ва ҳамкорликни мустаҳкамлаш сари бурилиш ясалаётган шароитда Осиёда хавфсизликни таъминлаш проблемаси тобора кўпроқ эътиборни ўзига тортмоқда. КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев тинчликсевар кучларнинг 1973 йил октябрда ўтказилган жаҳон конгрессида сўзлаган нутқида бундай деди: «Биз шунга аминмизки, тинч-тотув яшаш ва тинч ҳамкорлик қилиш нормалари Европада ҳам, Африкада ҳам, Жанубий ва Шимолий Америкада ҳам ҳукмронлик қилиши лозим. Бир қанча конкрет тарихий сабаблар тақозоси билан бу масала Осиё учун алоҳида аҳамиятга эга, деса бўлади». Дарҳақиқат, тинчлик бўлинмасдир, Осиё халқлари ҳам мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчликка, конструктив ва ўзаро манфаатли ҳамкорликка муҳтождирлар.

Совет давлати вужудга келган дастлабки кунлардан бошлаб унинг ташқи сиёсатига халқлар тинчлиги, озодлиги ва хавфсизлигини таъминлаш соҳасида самарали тадбирларни ишлаб чиқиш тўғрисида ғамхўрлик асос қилиб олинди. Совет давлатининг асосчиси В. И. Лениннинг доклади юзасидан Советларнинг Бутун Россия II съезди 1917 йил 8 ноябрда қабул қилган сулҳ тўғрисидаги декретда халқаро практикада биринчи марта Совет давлати аннексияни, катта давлатнинг кичик ёки кучсиз миллатни зўрлик билан ҳар қандай қўшиб олишини қонундан ташқари деб эълон қилди. Совет ҳукуматининг «Россия ва Шарқдаги барча меҳнаткаш мусулмонларга» қарата 1917 йил 3 декабрда чиқарган тарихий мурожаатида В. И. Ленин шарқ халқлари билан ўзаро муносабат принципларини илгари сурди. Бу ҳужжатда Совет ҳукумати бундай деб эълон қилди: Шарқ халқлари ўз ҳаётини эркин ва бемалол қуришлари лозим, Совет ҳокимияти улар билан муносабатларини тенг ҳуқуқлилик, ўзаро ҳурмат ва дўстлик асосига қуради.

Ёш Совет республикаси Лениннинг тинчлик ва яхши қўшниларча ҳамкорлик ғояларига амал қилиб, 1921—1925 йилларда, ўзининг Осиёдаги қўшнилари — Афғонистон, Эрон, Туркия, Монголия ва Хитой билан дастлабки шартномаларни тузди. Шундан кейинги ҳамма йиллар давомида Совет Иттифоқи халқларнинг хавфсизлиги учун, ер юзининг ҳар қандай қисмида тинчликни бузишга қарши актив курашиб келмоқда. У Осиё халқларининг антиимпериалистик ҳаракатини, уларнинг мустамлакачилик зулмига қарши курашини изчиллик билан қўллаб-қувватлаб келди. «Осиё халқларининг озодлик кураши йилномасида, — деди Л. И. Брежнев Қозоғистон ССРга Халқлар дўстлиги орденини топшириш вақтида сўзлаган нутқида, — Совет Иттифоқининг, халқимизнинг, партиямизнинг таъсирчан мададкорлиги ва бирдамлиги акс этмаган биронта саҳифани топиб бўлмайди».

Совет давлатининг Осиёда тинчлик ва хавфсизликни таъминлашга қаратилган курашини, унинг Осиё халқлари эрксеварлик интилишларини қўллаб-қувватлаш соҳасидаги фаолиятини Сунь Ят-Сен, Камол Отатурк, Хо Ши Мин, Жавоҳарлаъл Неру, Жамол Абдил Носир ва миллий-озодлик ҳаракатининг бошқа атоқли арбоблари чуқур тушуниб, тан олиб келдилар.

Ҳозирги вақтдаги вазият Осиё халқларига узоқ давом этадиган мустаҳкам тинчликни таъминлаб бериш учун ҳар қачонгидан ҳам қулай шароитларни яратмоқда. Осиёдаги барча мамлакатлар тенг ҳуқуқли асосларда қатнашадиган ва қитъани тинч ривожлантиришдан бутун инсоният манфаатдор эканлигини ҳисобга олишга асосланган коллектив хавфсизликни вужудга келтириш бунга эришишнинг реал йўлидир.

Совет Иттифоқи Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясини қаттиқ туриб ҳимоя қилганида Осиё қитъасида урушларни ва қуролли можароларни, империалистик агрессияни йўқ қилиб ташлаш муддаосига асосланмоқда. Ҳар бир мамлакатга, ҳар бир халққа эркин ривожланиш ва миллий қайта тикланиш учун шарт-шароит гарантиялаб берилиши лозим, Осиё мамлакатлари ўртасидаги муносабатларда ишонч ва ҳамжиҳатлик руҳи ҳукмронлик қилиши керак.

Бунда гап ишнинг сиёсий жиҳати тўғрисидагина бораётгани йўқ. Халқлар хавфсизлик келтирадиган самаралардан ўзларининг энг зарур эҳтиёжларини қондириш йўлида фойдаланишлари учун уларга хавфсизлик зарур. Ўз-ўзидан равшанки, Осиё бу соҳада қандайдир истисно эмас.

Дарҳақиқат, Осиё мамлакатлари ва халқларининг хавфсизликни таъминлаш йўлларини излаётганликлари иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорлик истиқболлари билан доимо боғлиқ бўлиб келмоқда. Шу қадар муҳим ишда муайян муваффақиятларга эришилди. Аммо улар ҳозиргача Осиёда коллектив хавфсизликни ўрнатиш туфайли яратилиши мумкин бўлган имкониятлар даражасида эмас. Бу ўринда, масалан, табиий қазилмаларни ўзлаштириш, саноат, транспорт, энергетика ва бошқа тармоқларни ривожлантириш соҳасида кенг кўламдаги лойиҳаларни Осиё халқларининг манфаатларини кўзлаб амалга ошириш ҳақида гап бормоқда.

Ҳозир бу лойиҳалар орзу бўлиб туюлиши мумкин. Аммо Осиёдаги мустаҳкам тинчликни таъминлашга эришиш мумкин бўлса, бу нарса ҳақиқат бўлиб қолур эди. Шу тариқа Осиё халқларининг кўп асрлик қолоқлик ва қашшоқликни тугатиш учун олиб бораётган кураши анча енгиллашган бўлур эди, мавжуд ресурсларни унумсиз мақсадларга сарфлашга чек қўйиш, шу ресурсларни иқтисодий ва социал тараққиётга тўла-тўкис хизмат қилдириш мумкин бўлиб қолур эди.

Осиёда кенг миқёсдаги иқтисодий ва бошқа алоқаларни ривожлантириш шунчаки муҳим бир нарсагина эмас. Бу йўлда қўйиладиган қадамлар Осиё мамлакатлари ва халқлари ўртасида яхши қўшничилик муносабатлари ва ҳамжиҳатликни қарор топтиришни тезлаштириши шубҳасиз.

Осиёдаги давлатлараро ва халқаро муносабатларни тинч-тотув яшаш ва яхши қўшничилик принципларининг мустаҳкам негизига ўтказиш коллектив хавфсизликка эришишнинг энг яхши йўлидир. Бу, аввало — давлатлар ўртасидаги муносабатларда куч қўлланишдан воз кечиш, суверенитетни ҳурматлаш ва чегараларнинг дахлсизлиги, ички ишларга аралашмаслик, шунингдек тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаат асосида иқтисодий ва бошқа ҳамкорликни кенг миқёсда ривожлантириш демакдир.

Осиёдаги коллектив хавфсизлик ҳар бир халқнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини тан олиш ва унга қаттиқ риоя қилиш, территорияларни агрессия йўли билан қўшиб олишга йўл қўймаслик, ҳар бир халқнинг ўз табиий ресурсларига суверен эгалик қилишига ва социал-иқтисодий ислоҳотларни амалга оширишга бўлган ажралмас ҳуқуқи, барча халқаро низоларни тинч бартараф этиш ва халқаро шартномалардан келиб чиқадиган мажбуриятларни виждонан бажариш сингари негизларга ҳам таяниши лозим.

Бинобарин, Осиёдаги барча давлатларнинг умумий куч-ғайратлари билан хавфсизликни вужудга келтириш принциплари тинч келажакка интилаётган район мамлакатлари ва халқлари ўз куч-ғайратларини бирлаштириши лозим бўлган асосий йўналишларни белгилайди. Қисқа қилиб айтганда, буни Осиё учун тинчлик ва тинч муносабатлар ўзига хос кодекси деса бўлади. Унинг қоидалари реал воқеликни ҳисобга олишга, Осиё давлатлари ва уларнинг халқлари олиб борадиган актив фаолиятга асосланади. Бу қоидаларнинг бир қисми Бандунг конференциясининг тарихий қарорларида, бошқа бир қисми Осиёга доир бошқа халқаро ҳужжатларда мустаҳкамланган.

Совет Иттифоқи Осиёда коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш тўғрисидаги таклифни ўртага ташлаганида айрим кимсалар оқни қора қилиб кўрсатишга уриниб, бундан Совет Иттифоқи қандайдир вақтинчалик фойдага ҳамда ғаразли мулоҳазалар ва мақсадларга эришишни кўзламоқда деган даъволарни қилдилар. Дангал айтганда, бу — ёвузлик билан ўйлаб тўқилган номақбул уйдирмалардир. Совет Иттифоқи ўз территориясининг катта қисми Осиёда жойлашганлиги учунгина бундай позицияда изчил тураётгани йўқ, албатта. Бу позиция чуқур принципиал мулоҳазаларга асосланган бўлиб, уни социалистик тузум табиатининг ўзи тақозо этади, у КПСС билан Совет ҳукумати ўтказиб келаётган ленинча ташқи сиёсат моҳиятининг ўзидан келиб чиқади.

III.

Совет Иттифоқи инсониятнинг ярмидан кўпроғи яшаб турган Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясини амалга ошириш ва кенг ҳамкорликни ривожлантириш тарафдори бўлиб майдонга чиққанида шу қитъадаги мавжуд вазиятни реал ҳисобга олди. Аввало, иккинчи жаҳон уруши тамом бўлгандан кейинги ҳамма йиллар давомида Осиёда узоқ давом этган бирон-бир тинчлик даври бўлмаганлигини унутмаслик керак. Империализм агрессив доираларининг ва ички реакция кучларининг айби билан шу регионнинг жуда катта территориясида кескинлик манбалари ҳамон давом этиб келмоқда, вақти-вақти билан қалтис можаролар ва тўқнашувлар содир бўлмоқда.

Империализм ташкил этган ҳарбий иттифоқлар ва блоклар Осиёдаги вазиятга жуда салбий таъсир ўтказмоқда, у жаҳон социализмига ва миллий озодлик кучларига қарши курашда ана шу иттифоқлар ва блоклардан фойдаланмоқда.

Бу блокларнинг ташкилотчилари империалистларнинг «зўравонлик позицияси» сиёсати натижасида вужудга келган шу типик ташкилотларни Осиё халқлари кўз ўнгида бир амаллаб оқлашга уриниб, биз Осиёда тинчликни «коллектив равишда ҳимоя қилиш» манфаатларини кўзлаб иш тутмоқдамиз, деб даъво қилмоқдалар. Аслида эса улар ўтказган сиёсат Осиё халқларини пароканда қилиш ва парчалашгагина олиб келмоқда, улар ўртасига душманлик ва ишончсизлик уруғларини сочмоқда, гумонсираш ва қўрқув туйғусини кучайтирмоқда, дунёнинг шу районида кескинлик ва беқарорликни кучайтиришнинг манбаи бўлиб хизмат қилмоқда.

Агрессив ҳарбий блокларнинг тузилиши Осиёда локал урушлар келиб чиқиш хавфини кўпайтирибгина қолмай шу билан бирга қуролланиш пойгасини жадаллаштиришга ҳам олиб борди. Ҳарбий харажатларнинг кўпайиши ёш миллий давлатларнинг бюджетларига оғир юк бўлиб тушмоқда, уларнинг иқтисодий ривожи йўлида жиддий тўсиқ бўлиб қолди. Ҳарбий блоклар сиёсати Осиёдаги ривожланаётган давлатларни ўз армияларини боқиш ва техника билан таъминлаш учун катта-катта пул ва одам ресурсларидан фойдаланишга мажбур этиб, уларга жуда катта моддий зиён етказмоқда.

Империализм вужудга келтирган ҳарбий базаларнинг мавжудлиги тинчлик иши учун жуда катта хавф солиб турибди, бу базалар ажнабий давлатларнинг ривожланаётган давлатлар территориясидан бир қисмини оккупация қилишнинг ниқобланган шаклидан бошқа нарса эмас. Бу базалар янги мустамлакачилик мақсадларига хизмат қилади ҳамда ривожланаётган давлатлар ичида ўз миллатига қарши бўлган реакцион кучларнинг демократия ва тараққиёт кучларига қарши олиб бораётган курашида таянч бўлиб қолмоқда.

Ҳарбий иттифоқлар ва блокларнинг фаолияти, ҳарбий базаларнинг вужудга келтирилиши Осиё ҳозирги замон тарихининг энг аянчли саҳифаларидан биридир.

«Совуқ уруш» тарафдорлари «блок сиёсати» ёрдамида ўзлари интилган мақсадларга эриша олмадилар. Аммо шундай бўлса ҳам, бу сиёсат империалистик давлатларга бирмунча вақт мобайнида ўзларининг Осиёдаги стратегик ва иқтисодий позицияларини мустаҳкамлаш, Осиёнинг баъзи мамлакатларида ҳарбий ва сиёсий контролликни кучайтириб, уларнинг территорияларида ўз қўшинлари ва ҳарбий базаларини жойлаштириш имконини берди.

Империалистик давлатлар ҳозир ҳам Осиё мамлакатлари территорияларида ўз қўшинларининг анчагина қисмини саклаб турганлигини айтмасдан ўтиб бўлмайди. Американинг Осиё мамлакатларидаги ҳарбий базалари ходимлари камайтирилиши билан бирга, мавжуд базалар модернизация қилинмоқда ва стратегик аҳамиятга эга бўлган янги йирик ҳарбий комплекслар қурилмоқда. Австралия территориясида ва унинг яқинидаги оролларда шундай комплекслар қуриб бўлинди ёки қурилмоқда. Ҳинд океанининг марказидаги Диего-Гарсия оролида Англия — Америка ҳарбий базасини вужудга келтириш режалари Осиё халқларининг ва блокларга қўшилмаган мамлакатлар халқларининг кучли норозилик тўлқинини юзага келтирди. Бу ишлар кескинликни юмшатишдан иборат умумий тенденцияга зид эканлиги мутлақо равшан.

IV.

Блок сиёсати Осиё давлатларининг туб манфаатларига зид эканлигини, ташқи ва ички реакция кучларигагина қўл келишини, миллий қайта тикланиш ва социал тараққиёт йўлида жиддий ғов бўлиб турганлигини Осиё мамлакатларининг кенг жамоатчилиги тобора равшан тушуниб етмоқда. Осиё мамлакатларида тинч ҳамкорлик ва бирдамлик, Осиё мамлакатларининг куч-ғайратларини социал тараққиётнинг энг зарур вазифаларини ҳал этишга жамлаш учун қулай стабил сиёсий вазиятни вужудга келтириш зарурлиги тушунчаси кўпдан бери етилиб келмоқда.

Ҳиндистоннинг буюк давлат арбоби Жавоҳарлаъл Нерунинг ташаббуси билан 1947 йил мартида Деҳлида Умумосиё конференцияси ўтказилди, бу конференцияда 28 мамлакатнинг жамоат ва сиёсий арбоблари, шу жумладан, Ўрта Осиё ва Закавказьедаги Совет республикаларининг вакиллари қатнашдилар. Неру шу конференцияда сўзлаган табрик нутқида бундай деди: «Биз, Осиё халқлари учун бирга тўпланиб, биргаликда ҳаракат қилиш ва биргаликда ривожланиш вақти келди, деган тушунча кенг ёйилди».

Бандунг конференциясида «ўзаро манфаатдорлик ва миллий суверенитетни ҳурматлаш асосида конференцияда қатнашган мамлакатлар ўртасида ҳамкорликка» ялпи интилиш таъкидлаб ўтилди.

Йиллар ўтиши билан Осиёда тинчлик ва ҳамкорликка эришиш эҳтиёжи камайгани йўқ, балки кучайди.

Эндиликда Осиёнинг хавфсизлик ва ҳамкорлик йўлидаги ҳаракати янгидан авж олиши учун анча қулай шарт-шароит вужудга келмоқда. Осиё мамлакатлари коллектив хавфсизлик ғоясига зўр қизиқиш билан қараётганликлари шундан далолат беради. Шу муносабат билан қитъа мамлакатларининг кўпгина раҳбар арбоблари билдирган фикрларни айтиб ўтиш мумкин. «Осиёда коллектив хавфсизлик системаси Осиёда тинчликни таъминлашга қаратилганлиги равшан», деди Ҳиндистон бош министри Индира Ганди. Афғонистон президенти Муҳаммад Довуд, ўз навбатида, менинг мамлакатим Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясига хайриҳоҳлик билан қарайди, бу системада Осиёдаги барча мамлакатлар учун мақбул бўлган бир қанча принциплар ифодалаб берилган, деб таъкидлади.

Тинчлик ва хавфсизлик ғояларининг Осиёдаги кенг жамоатчиликка таъсири кучайиб бориши билан ҳарбий блоклар қатнашчилари бўлган мамлакатлар ҳукуматларининг сиёсатида ҳам ижобий жараёнлар сезила бошлади. Покистон сиёсатида рўй бераётган ўзгаришлар ғоят диққатга сазовордир. Покистоннинг З. А. Бхутто бошчилигидаги ҳукумати 1972 йил 7 ноябрда ўз мамлакатининг СЕАТОдан чиққанлигини эълон қилди, шу блок ташкил этилган кундан бери Покистон унинг аъзоси бўлиб келган эди.

Филиппин сиёсатида ҳам сезиларли ўзгаришлар рўй бера бошлади, бу мамлакатда Американинг ҳарбий базалари тугатилишини, СЕАТО блоки билан алоқани узишни, блокларга қўшилмаган мамлакатлар билан яқин муносабатлар ўрнатишни, социализм дунёси билан ҳамкорликни ривожлантиришни талаб қилувчи овозлар тобора баралла янграмоқда. 1974 йил май ойининг бошларида президент Маркос бундан буён Филиппин АҚШга ва СЕАТОдаги иттифоқчиларига ҳарбий ва иқтисодий соҳаларда таянмаслигини айтди.

СЕАТО блокида Осиёдан қатнашувчи учинчи мамлакат — Таиландда ҳам ўзгаришлар рўй берди, бу ерда мамлакат тарихидаги энг катта оммавий ғалаёнлар натижасида империализмнинг агрессив доиралари билан маҳкам боғланган ҳарбий режим ағдариб ташланди. Ҳозирги вақтда Таиланд билан Филиппин бу блок фаолиятида актив қатнашишдан ўзларини четга олди. Бу фактларнинг ҳаммаси — замоннинг ўзига хос аломатларидир. Улар бутун дунёда бўлгани каби, Осиёда ҳам конструктив ҳамкорлик йўлларини сабот билан қидирилаётганлигини кўрсатиб турибди.

Осиёнинг тинч келажаги тўғрисидаги астойдил ғамхўрлик туфайли тобора янги-янги ташаббусларни ҳаётнинг ўзи тўхтовсиз юзага чиқармоқда. Жануби-шарқий Осиёни бетарафлаштириш ғояси, Жанубий Осиё давлатлари ўртасида ўзаро муносабатларнинг шу давлатлар ўртасида яхши қўшниларча ҳамкорликни таъминлайдиган формуласини қидириб топиш йўлидаги ҳаракатлар, Ҳинд океанини тинчлик зонасига айлантириш тўғрисидаги таклиф, регионал ҳамкорликнинг турли планлари ва ҳоказолар шу ташаббуслар жумласига киради. Осиё қитъасида регионал ҳамкорликни ривожлантириш йўлидаги интилиш билан қитъада тинчлик ва хавфсизликни мустаҳкамлаш йўлидаги кураш ўртасида мустаҳкам ва мутлақо табиий алоқа бор. Регионал тинчлик ялпи тинчликнинг таркибий қисмидир.

Осиёда коллектив хавфсизлик ғояси Осиё мамлакатлари ўртасидаги ҳамжиҳатликни ривожлантиришга ёрдам беради, Осиё қитъасидаги халқлар ўртасида тинчлик ва дўстликни мустаҳкамлашга кўмаклашишга интилаётган жамоатчилик ҳаракатлари ва ташкилотлари активлигини ҳамда ҳамкорлигини ривожлантиришнинг янги омили бўлмоқда. Сиёсий маслаклардаги ва мафкурадаги тафовутлардан қатъий назар, Осиёдаги тинчликсевар ташкилотлар ҳамда ҳаракатларнинг фаолиятида ҳозирнинг ўзидаёқ бундай тафовутлар қитъада тинчликни мустаҳкамлаш йўлида самарали ҳамкорлик қилишга халақит бермаётганлигини кўрсатувчи кўпгина мисоллар бор. Бу олижаноб фаолият Осиё халқлари ўртасидаги муносабатларда ҳадиксираш ва ишончсизлик сояларини йўқотишга имкон беради, ўтмиш сарқитларидан ҳатлаб ўтишга кўмаклашади.

Бошқача қилиб айтганда, Осиёда коллектив хавфсизлик концепцияси қитъа халқларининг туб манфаатларига мос келади. Бу ғоя Осиё жамоатчилигининг жуда кўп анжуманлари ва конгрессларида муҳокама қилиниб, маъқулланганлиги бежиз эмас. Чунончи Бангладеш пойтахти — Даккада 1973 йил майида бўлиб ўтган Осиёда хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган халқаро конференция қатнашчилари Осиё мамлакатлари ўртасида дўстона ҳамкорликни йўлга қўйиш ва мустаҳкамлашга аҳд қилганликларини яққол намойиш этдилар. Конференция ишида қатнашган 26 мамлакат вакиллари Осиёдаги барча давлатлар ва халқларни қитъада ҳамкорлик сиёсатини амалга ошириш ва хавфсизликни таъминлаш йўлида куч-ғайратларини бирлаштиришга чақирдилар.

Тинчликсевар кучларнинг 1973 йил 25 октябрдан 31 октябргача Москвада бўлиб ўтган жаҳон конгресси Осиёда коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш йўлидаги ҳаракатни авж олдиришга қудратли мадад берди, бу конгрессда бошқа қитъалардан келган вакиллар билан бирга Осиё халқларининг ҳам овози баралла янгради. Конгресс қатнашчилари Осиё қитъасида коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш ғоясини маъқуллаганликларини изҳор қилдилар.

Конгрессда Л. И. Брежнев тарихий нутқ сўзлаб, халқаро вазиятни чуқур ва атрофлича анализ қилиб берди, халқаро хавфсизлик ҳамда тинчликни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлаш учун кураш проблемаларига кенг конструктив ёндашиш намунасини кўрсатди. Бу нутқда аниқ мақсадни кўзлаб куч-ғайрат сарфлаш орқали ҳозир халқлар тинчлиги ва хавфсизлигини мустаҳкамлаш йўлидаги курашда биринчи ўринга чиқиб олган ҳаётий вазифаларни амалга ошириш мумкин эканлиги зўр ишонч билан ифодалаб берилди. Конгресснинг якунловчи ахбороти тинчлик тақдири тўғрисидаги чуқур ғамхўрлик руҳи билан суғорилган бўлиб, унда «Осиёда мустаҳкам тинчлик ва хавфсизлик Осиё халқлари учун иқтисодий мустақиллик, демократия ва социал тараққиёт учун курашда улар эришадиган муваффақиятларнинг гарантияси сифатида ҳаётий муҳим аҳамиятга эга» эканлиги таъкидлаб ўтилди.

(Давоми учинчи бетда).

ОСИЁДА ТИНЧЛИК ВА КОЛЛЕКТИВ ХАВФСИЗЛИК УЧУН

(Боши иккинчи бетда).

Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги ташкилоти кенгашининг 1974 йил мартида Бағдодда бўлиб ўтган XI сессияси ишида Осиё ва Африканинг 70 дан зиёд мамлакати жамоатчилигидан вакиллар қатнашиб, улар Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясини қўллаб-қувватлаётганликларини изҳор этдилар. Шундай қилиб, коллектив хавфсизлик ва ўзаро ҳамкорлик ғояси йил сайин тобора кўпроқ эътироф этилмоқда, Осиёдаги сиёсий ҳаётнинг муҳим омили бўлиб қолмоқда.

V.

Шуни унутмаслик керакки, Осиёда коллектив хавфсизлик мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчликни таъминлаш йўлида ҳали бир талай объектив қийинчиликлар, шунингдек сунъий равишда вужудга келтирилаётган тўсиқлар бор. Осиё мамлакатлари ўртасида муайян тарқоқлик мавжудлигини ҳам назарда тутишга тўғри келади, империализм ана шу тарқоқликни ўз манфаатлари йўлида ҳар томонлама кучайтирмоқда. Империалистлар мустамлакалардан ва қарам мамлакатлардан кетаётганларида ҳал этилмаган кўпгина проблемаларни қолдириб кетганлар. Осиёни коллектив хавфсизлик негизида тинчлик ва ҳамкорлик қитъасига айлантириш йўлидаги бошқа тўсиқларни ҳам айтиб ўтиш мумкин.

Агрессив империалистик доиралар ер куррасининг бу районида коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтиришнинг энг актив душманлари бўлиб майдонга чиқмоқдалар, улар қуролланиш пойгасини авж олдиришдан, мустамлака асоратидан халос бўлган мамлакатларда мустақил ривожланишга ва социал ислоҳотларга халақит бериш мақсадида қилинаётган ҳарбий авантюраларни кучайтиришдан манфаатдордирлар.

Ҳинди—Хитойда, Яқин Шарқда, Кипрда ҳарбий можаролар ва кескинлик манбалари мавжудлиги сингари омил ҳам Осиёда кескинликни юмшатиш ва тинчликни мустаҳкамлаш йўлига ғов солиб турибди. Бундай аҳволни сақлаб қолишдан, аввало, ўзларининг иқтисодий имтиёзларини ва стратегик позицияларини ҳимоя қилишга интилиб, янги мустамлакачилик сиёсатини ўтказаётган, Осиё халқларини бир-бирларига қарши гиж-гижлаётган у ёки бу империалистик кучлар манфаатдордирлар.

Бу тоифалар, масалан, Яқин Шарқ проблемасини тубдан ҳал этишга йўл қўймасликка, ишни тузилган турли-туман қисмий битимлар билангина чеклашга интилмоқдалар. Аммо бу райондаги вазият ҳамон мураккаб ва хатарли бўлиб қолмоқда. Бартараф этилиши лозим бўлган асосий масалалар — Исроил қўшинларини 1967 йилда босиб олинган барча территориялардан олиб чиқиб кетиш, фаластинлик араб халқининг қонуний миллий ҳуқуқларини қондириш, шу райондаги барча давлатларнинг суверенитетини, хавфсизлигини ва территориал бутунлигини таъминлаш масалалари ҳали ҳам ҳал этилгани йўқ. Исроилнинг ўз араб қўшниларига қарши иғвогарликлари давом этмоқда.

Кипр президенти Макариос ўтказиб келаётган қўшилмаслик сиёсатини ёқтирмаётган ва ҳатто Кипр халқи бошига жуда катта кулфат-мусибатлар тушириб, шарқий Ўрта денгизда тинчлик ва хавфсизликка жиддий тахлика солган ҳолда орол территориясини НАТОнинг ҳарбий базасига айлантириш истагида бўлган кимсаларга агрессив империалистик кучлар далда бериб турибдилар.

Маълумки, Совет Иттифоқи Кипрни мустақил суверен ва блокларга қўшилмаган давлат сифатида сақлаш учун, унинг территориал бутунлигини таъминлаш учун, барча ажнабий қуролли кучларнинг оролдан олиб чиқиб кетилиши учун, барча низоли масалаларнинг Кипр халқининг манфаатларини кўзлаб бартараф этилиши учун қатъий ва изчиллик билан курашиб келмоқда. БМТ доирасида Кипрга бағишланган халқаро конференция чақириш тўғрисидаги Совет таклифи ана шу проблемани ҳал қилиш йўлини очиб беради.

Империалистик кучлар Осиёда тинчлик ва хавфсизлик ҳаракатини заифлаштиришга интилиб, кўпинча турли-туман ирқчилик ва шовинистик ғояларни ҳар хил йўллар билан оммалаштиришдан ҳам фойдаланиб қолишга уринмоқдалар.

Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясининг душманлари, бир томондан, уни амалга ошириш йўлидаги мавжуд тўсиқлар ва қийинчиликларни ҳар хил йўллар билан бўрттириб ва кўпайтириб кўрсатишга уринмоқдалар. Улар бу ғоянинг тарафдорлари «Осиёдаги мураккаб вазиятни жўнлаштирмоқдалар», «Бу қитъада тараққиёт йўлида турган қийинчиликларни менсимаётирлар» деган ва шу каби гапларни айтмоқдалар. Бу ғояни жўрттага бузиб кўрсатиш йўлида уринишлар сезилиб турибди, уни «ижобий бетарафлик» принципига путур етказади, деб даъво қилинмоқда. Бу даъволарнинг ҳаммаси ҳақиқатдан нақадар узоқ эканлиги тўғрисида гапириб ўтиришнинг ҳожати йўқ.

Хитой раҳбарлари ҳам Осиёда коллектив хавфсизликни вужудга келтириш тўғрисидаги таклифга қарши курашда империалистик доиралар билан аслида бир сафда ҳаракат қилмоқдалар. Уларнинг бу масаладаги позицияси Осиё жамоатчилигини қонуний равишда ҳайратда қолдирмаслиги мумкин эмас.

Осиё мамлакатларининг вакиллари тегишли изоҳлар берилишини сўраб Хитой ҳукуматига мурожаат қилганларида бунга жавобан уларга мутлақо тутуриқсиз сабаблар кўрсатилмоқда. Хитой учун гўё «шимолдан хавф» борлигига ишора қилинмоқда. Бундай уйдирмалар чалғита олмаслиги равшан. Совет Иттифоқининг Хитой хусусидаги сиёсати аниқ ва равшан.

Совет Иттифоқи ҳукумати тинчликсевар ленинча ташқи сиёсатга амал қилиб, Хитой томонига куч қўлланмаслик, ҳужум қилмаслик ҳақида битим тузишни кўп марта таклиф қилди. Бироқ Пекин бу таклифларни рад эта берди.

Коллектив хавфсизлик тўғрисидаги таклиф Совет Иттифоқининг Хитойни «яккалаб қўйиш», «қуршаб олиш» мақсадларини кўзлайди, деган важ мутлақо беъманиликдир. Маълумки, Совет Иттифоқи Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясининг амалга оширилиши Осиёдаги барча мамлакатларнинг, шу жумладан ХХРнинг ҳам иштирок этишини кўзда тутади, деган қоидага асосланмоқда.

Хўш, ХХР ҳукумати ҳали яқиндагина қўллаб-қувватлаган коллектив хавфсизлик ғоясига энди Хитой раҳбарлари салбий назар билан қараётганлигининг ҳақиқий сабаблари нималардан иборат? Бунинг жавоби фақат битта. Афтидан Осиё давлатлари ва халқларининг мустаҳкам тинчлиги ҳамда хавфсизлигини қарор топтириш, коллектив куч-ғайратлар билан Осиё хавфсизлигини таъминлаш Пекин ташқи сиёсатининг гегемончилик агрессив йўлига тўғри келмайди. Пекин Осиё давлатларининг парокандалиги ва улар ўртасидаги муносабатларда кескинлик ҳукм сурган шароитда ўзининг буюк давлатчилик мақсадларини амалга оширишга умид боғламоқда. Хитой раҳбарлари тинч-тотув яшаш принципларини, БМТ Устави қоидаларини, Бандунг конференцияси ҳамда Осиё ва Африка мамлакатлари ва халқлари бошқа конференцияларининг қарорларини ҳурмат қилишларини оғизда эълон қилиб амалда буларни қўпол равишда бузмоқдалар. Ўз қўшниларига территория даъволарини қилаётганлик, Осиёда кўпгина мамлакатларнинг ички ишларига қўпол равишда аралашаётганлик, уларни чўчитиш ва ўзларининг буюк давлатчилик талабларини зўрлаб қабул қилдириш йўлидаги уринишлар каби ҳаммага маълум бўлган фактларни кўрсатиб ўтишнинг ўзи кифоя қилади.

Хитой раҳбарлари ўзларининг гегемончилик, буюк давлатчилик интилишларини ниқоблаш, бу интилишлардан диққат-эътиборни чалғитиш мақсадида Осиёда коллектив хавфсизлик ғояси муносабати билан ҳам, шунингдек, ўта буюк давлатлар деб аталган проблема муносабати билан ҳам, антисовет туҳмат кампаниясини кучайтирмоқдалар. Бироқ улар Осиё мамлакатларининг жамоатчилигини лақиллата олмаяптилар ва ҳеч қачон лақиллата олмайдилар. Совет Иттифоқининг тинчликни сақлаш ва мустаҳкамлашга, империалистик агрессиянинг пайини қирқишга, халқларнинг озодлик курашини қўллаб-қувватлашга доимо қаратилган ленинча ташқи сиёсати Осиё мамлакатларининг жамоатчилигига яхши маълум.

Дўстлар, ўртоқлар!

Осиёдаги кескинликни юмшатиш душманлари қасддан вужудга келтираётган объектив қийинчиликлар ва тўсиқларга қарамай, Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясини амалга ошириш учун қулай шарт-шароитлар [illegible]

[illegible]

ларини ечишни, шу қитъада ҳамкорликни йўлга қўйишни ва сиёсий иқлимни яхшилашни ҳам енгиллаштиради.

Осиё мамлакатларида мустаҳкам тинчликка эришиш, иқтисодий ва маданий ривожланиш учун қулай бўлган стабил вазиятни вужудга келтириш реаллигига бўлган ишонч кун сайин мустаҳкамланиб бормоқда. Осиё давлатларининг хавфсизлигини мустаҳкамлашга олиб борадиган амалий йўллар ва конкрет тадбирларни излаш худди шу асосда тўхтовсиз кучайиб бормоқда. «Шу боисдан ҳам, — деди Л. И. Брежнев 1973 йил 29 ноябрда Ҳиндистон парламентида сўзлаган нутқида, — Осиёда коллектив хавфсизлик ғоясини батафсил ва атрофлича муҳокама қилиш вақти келди». Совет Иттифоқи бу қитъада тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш проблемаларига ёндашишнинг ҳамма манфаатдор давлатлар учун мақбул бўлган умумий йўлини излаб топишга ёрдам берадиган актив, кенг кўламдаги амалий мунозара бошлашга чақиради.

Бизнинг фикримизча бу проблемаларни муҳокама қилиш ва ўрганишда айрим мутахассислар ва муассасалар ҳам, шунингдек, турли ижтимоий ва социал гуруҳлар: ишчилар, деҳқонлар ва зиёлилар ҳамда ўрта табақалар, ёшлар, диндорлар ва бошқалар уюшган оммавий халқаро ва миллий ташкилотлар ҳам қатнашишлари лозим.

Осиёда коллектив хавфсизлик ва ҳамкорлик тўғрисидаги масала ўртага қўйилишининг муҳимлиги ва ўз вақтида қилинаётган иш эканлигини Осиёдаги ижтимоий-сиёсий кучларнинг тобора кенг доиралари тушунмоқдалар. Осиё жамоатчилигининг қитъада мустаҳкам тинчлик ўрнатишдан чуқур манфаатдорлиги, Осиёда кескинликни юмшатиш учун курашда янада салмоқлироқ қатнашишга бўлган актив интилиш эндиликда шу райондаги ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг устун тенденциялари бўлиб қолди. Осиёда коллектив асосда хавфсизлик ва ҳамкорлик шарт-шароитларини вужудга келтириш йўлидаги кураш Осиё қитъасидаги тараққийпарвар ва демократик кучлар олдида турган энг муҳим вазифалардан бири бўлиб қолмоқда.

Тажриба шуни кўрсатадики, оммавий жамоат ташкилотлари, демократик марказлар ва ҳаракатлар [illegible]

[illegible]

Ҳурматли дўстлар! Нутқимнинг охирида [illegible]

ЮКСАК МУКОФОТ

Аргентина Коммунистик партиясининг Бош секретари Херонимо Арнедо Альварес халқаро коммунистик ҳаракат олдидаги хизматлари, совет ва Аргентина халқлари ўртасида дўстликни мустаҳкамлашга катта ҳисса қўшганлиги учун ҳамда туғилган кунига етмиш беш йил тўлиши муносабати билан СССР Олий Совети Президиумининг Фармонига биноан Октябрь Революцияси ордени билан мукофотланди.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний 24 сентябрда Кремлда Х. Арнедо Альваресга юксак мукофотни топширди.

Н. В. Подгорний ўртоқ Х. Арнедо Альваресга мурожаат қилиб, бундай деди: биз мана шу юксак мукофот билан сизнинг халқаро коммунистик ҳаракат олдидаги ғоят буюк хизматингизни, совет ва Аргентина халқлари ўртасида дўстликни мустаҳкамлашга сизнинг шахсан катта ҳисса қўшганлигингизни нишонламоқдамиз.

Улуғ Октябрь социалистик революциясидан кейин икки ой ўтиши биланоқ, унинг бевосита таъсири остида тузилган Аргентина Коммунистик партияси ўз сафларида улуғ коммунизм ишига чексиз садоқатли, таниқли марксчи-ленинчиларнинг, чинакам интернационалчиларнинг бутун бир авлодини тарбиялаб етиштирди.

Сиз, ўртоқ Арнедо, мана шу қаҳрамонона ленинчи гвардиянинг намояндаларидан бирисиз. Қарийб ярим асрдан бери сиз Аргентина Коммунистлари шонли партиясининг аъзосисиз, 1938 йилдан бошлаб эса, унинг Бош секретарисиз. Сизнинг бутун ҳаётингиз Аргентинадаги оддий кишиларнинг манфаатига садоқат билан хизмат қилишнинг, коммунизмга, пролетар интернационализми ишига содиқликнинг ёрқин намунасидир.

Азиз ўртоқ Арнедо, сизни, деди Н. В. Подгорний, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси ва СССР Олий Совети Президиуми номидан, сизнинг Совет Иттифоқидаги барча дўстларингиз ва шахсан КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев номидан мукофот билан самимий табриклашга ва сизга сиҳат-саломатлик ҳамда самарали фаолиятингизда муваффақиятлар тилашга руҳсат бергайсиз.

Н. В. Подгорний Х. Арнедо Альваресга Октябрь Революцияси орденини топширди ва уни юксак мукофот билан яна бир марта самимий табриклади.

Х. Арнедо Альварес уни Октябрь Революцияси ордени билан мукофотлаганлиги учун Совет Иттифоқи Коммунистик партиясига ва СССР Олий Советига қизғин миннатдорчилик изҳор қилди.

Бу орден, деди у, табиийдирки, фақат менинг ўзимгагина берилган эмас. Ҳозир социал тараққиёт учун мен билан бирга курашаётган минг-минг кишилар ҳам шу юксак мукофотни олдилар.

Бизга Октябрь Революцияси орденининг топширилиши бизнинг иккала партиямиз ўртасида қардошларча дўстона алоқалар тобора мустаҳкамланиб ва доимо ривожланиб бораётганлигидан далолат бермоқда. Бизнинг халқимиз социал тараққиёт учун ва тўла мустақилликка эришиш учун курашмоқда. Бу курашда бизнинг мақсадимиз адолатли, оқилона ва инсонпарвар тузум — социализмни қуришдир.

Октябрь Революцияси орденининг топширилиши, деди сўзининг охирида Х. Арнедо Альварес, партиямизнинг социал ва миллий озодлик учун, халқлар ва давлатларнинг тинч-тотув яшаши учун Чилида ва бошқа мамлакатларда инсон ҳуқуқини поймол этаётган фашист ваҳшийларга қарши курашда, Латин Америкасидаги биродарларимиз билан ва ўз озодлигини қаттиқ туриб ҳимоя қилаётган барча халқлар билан амалий ва жанговар бирдамлик учун, жаҳон коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг бирлиги учун курашнинг бундан кейин ҳам байроқдори бўлиш йўлидаги азму қарорини янада кўпроқ мустаҳкамлайди.

Мукофотни топшириш маросимида Совет томонидан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитетининг секретари Б. Н. Пономарев, СССР Олий Совети Президиумининг секретари М. П. Георгадзе, КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиумининг масъул ходимлари ҳозир бўлдилар. (ТАСС).

САМИМИЙ, ДЎСТОНА ВАЗИЯТДА

ПРАГА, 24 сентябрь. (ТАСС). Бугун ЧКП Марказий Комитети Президиумининг аъзоси, ЧССР Федерал мажлисининг раиси А. Индра СССР Олий Совети Президиумининг аъзоси, КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, Украина Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари В. В. Шчербицкий бошчилигидаги СССР Олий Совети делегациясини қабул қилди. Учрашувда ЧССР Федерал мажлиси раисининг ўринбосарлари, мамлакат қонун чиқарувчи олий органининг бошқа вакиллари қатнашдилар.

Учрашув самимий, дўстона вазиятда ўтди.

БМТ Бош Ассамблеяси XXIX сессиясининг ялпи мажлисида

А. А. ГРОМИКО НУТҚИ

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС мухбири). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико бугун БМТ Бош Ассамблеяси XXIX сессиясидаги умумий сиёсий мунозарада сўзга чиқиб айтдики, халқаро тинчлик ва хавфсизликни сақлаб қолиш тўғрисида ғамхўрлик қилиш БМТ ҳамиша ва ҳар ишда амал қилиши лозим бўлган ўзгармас мезондир.

Ҳозирги шароитда биз учун тинчлик йўлида курашиш мавҳум бир категория эмас, балки КПСС XXIV съездининг ташқи сиёсат соҳасидаги йўл-йўриқларини амалга ошириш борасидаги конкрет куч-ғайратнинг ўзидир, деди А. А. Громико. Съезд қарорларини — тинчлик ва ҳамкорлик программасини рўёбга чиқариш ҳозирнинг ўзидаёқ халқаро вазиятни яхшилашда сезиларли натижалар берди.

Халқаро ривожланишнинг бош йўли хусусида ҳеч қандай шак-шубҳа йўқ, деди СССР ташқи ишлар министри, ҳозирги кескинликни юмшатиш ва унга интилиш шу йўлда устунлик қилиб турибди. Халқаро кескинликни юмшатиш биринчи марта эзгу тилаклар ва оғзаки ваъдалар доирасидан чиқди. Икки ижтимоий система ўртасидаги қуролли тўқнашув хавфини камайтиришга кўпгина давлатларнинг биргаликда сарфлаган куч-ғайратлари туфайли эришиш мумкин бўлди. Аммо Совет Иттифоқи билан Қўшма Штатлар ўртасида 1972—1974 йилларда тузилган маълум битимлар алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Бу гап аввало ядро урушининг олдини олиш тўғрисидаги битимга тааллуқлидир.

Умуман шуни мамнуният билан айтиш мумкинки, ҳозир халқаро воқеаларнинг бориши кўп жиҳатдан тинчлик сари бурилди. Бироқ, деди сўзини давом эттириб А. А. Громико, тинчлик сари ҳаракат ҳамиша ҳам текис йўлдан бораётгани йўқ. Ўз манфаатларини кескинликни юмшатиш сиёсатига зид бўлган сиёсат билан боғлаган кучларнинг онгли равишда қилаётган қарши ҳаракати тўпланиб қолган проблемаларни ҳал этишга ҳалақит бермоқда.

Кипр Республикаси бошидан кечираётган фожиали кунлар халқларнинг осойишта дунё тўғрисидаги умидлари ҳали тўла-тўкис рўёбга чиқмаганлигидан далолат бериб турибди, деди нотиқ. БМТ аъзоси, қўшилмаслик ҳаракатининг қатнашчиси бўлган суверен давлатнинг мустақиллиги ва территориал бутунлиги ҳамманинг кўз ўнгида қурол кучи билан қўпол поймол этилмоқда.

Совет Иттифоқи аввал бошиданоқ Кипр давлатининг ажралмас ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўлини тутди. У Кипр ишларига четдан аралашувга чек қўйишни, унинг территориясидаги ажнабий қўшинларни чиқартириб юборишни, конституцион тартибни қайта тиклашни, кипрликларга ўз тақдирини ўзи белгилаш имконияти берилишини қаттиқ туриб талаб қилмоқда.

А. А. Громико Ҳинди-Хитойдаги аҳволга ўтиб, шу районнинг бир қанча жойларида тўплар овози ҳали ўчмаганлиги ва қон тўкилаётганлигини эслатиб ўтди, Вьетнамдаги аҳволни пировардигача сиёсий бартараф этиш учун аввало Сайгон режимини қуролли иғвогарликлар қилишдан, Вьетнамга доир Париж битимига путур етказиш йўлидаги уринишлардан воз кечишга мажбур қилиш зарур. Камбоджага келганда унинг проблемаларини камбоджаликларнинг ўзлари ўз миллий манфаатларига мувофиқ равишда, ўзгаларнинг аралашувисиз ҳал этишлари керак. Лаосда эришилган битимларнинг ижобий натижаларини мустаҳкамлаш ҳам зарур.

Нотиқ Яқин Шарқ проблемасига тўхталиб, қуйидагиларни уқтириб ўтди: бу проблема шу райондаги ҳамма халқларнинг манфаатларини ҳисобга олиш асосида одилона ҳал этилиши лозим. Бунинг маъноси Исроил қўшинларини 1967 йилда ўзлари босиб олган араб ерларининг ҳамма ерларидан олиб чиқиб кетиш, фаластинлик араб халқининг қонуний миллий ҳуқуқларини таъминлаш демакдир.

Совет Иттифоқининг фикрича, деди А. А. Громико, Яқин Шарқдаги аҳволни тубдан сиёсий бартараф этишга олиб борадиган тадбирларнинг амалга оширилишини пайсалга солиш ярамайди.

Совет Иттифоқи, деди сўнгра у, Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашни муваффақиятли тугаллашга жуда катта аҳамият бермоқда. Ҳозиргача кенгашда қилинган ишларга холисона баҳо бериладиган бўлса, шуни айтиш лозим бўладики, умуман олганда салмоқли натижаларга эришилди. Совет Иттифоқи кенгашни қисқа муддатларда тугаллаб, Европада хавфсизлик манфаатлари йўлида арзигулик қарорлар қабул қилиниши мумкинлигига ишонади.

Марказий Европадаги қуролли кучларни ва қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисида Венада олиб борилаётган музокараларда ҳам натижаларга эришиш муҳимдир. Бунинг калити — томонлардан биронтасининг хавфсизлигига зарар етказмаслик қоидасига ҳамманинг риоя этишидан иборат. Муҳокама этилаётган масалалар юзасидан бир битимга келиниши Европадаги сиёсий кескинликни юмшатишга ҳарбий кескинликни юмшатишни амалий равишда қўшиш бўлур эди.

Бизнинг фикримизча, давлатларнинг биргаликда сарфлайдиган куч-ғайратлари асосида Осиёда тинчликни мустаҳкамлаш ғояларини амалий йўлга солиб юбориш узоқ келажакнинг иши бўлиб қолмаслиги лозим. Биз Совет Иттифоқининг Осиёда коллектив хавфсизлик системасини вужудга келтириш тўғрисидаги ташаббусига қизиқиш кучайиб бораётганлигини мамнуният билан қайд қиламиз.

Қуролланиш пойгаси давом этаверадиган бўлса, мустаҳкам ва ишончли тинчликнинг бўлиши мумкин эмас, деди сўзини давом эттириб А. А. Громико. Уруш хавфини йўқотиш тўғрисида жиддий равишда ўйлаб, айни вақтда ҳарбий бюджетларни кўпайтириш, қурол-яроғларни чексиз ошираверишга ярамайди.

Қуролланиш пойгаси ҳамма давлатлар, ҳатто унда бевосита қатнашмаётган давлатларга ҳам зарба уради, деб таъкидлади СССР ташқи ишлар министри.

Модомики, қуролланиш проблемаси ҳаммага даҳлдор экан, уни ҳал этишга ҳамма давлатлар биргаликда киришмоқлари керак. Бир жойда депсиниб турмаслик, вазифанинг мушкуллиги тўғрисидаги писандалар ниқобига яширинмаслик — бу ишдаги энг муҳим белгидир. Башарти ҳозирги босқичда бу вазифани бир варакайига ҳал этишнинг имкони бўлмаса, айрим масалаларни ҳал этишга ҳаракат қилиш, хуллас, қадамба-қадам пировард мақсадга — қуролсизланишга интилавериш лозим.

Бир ҳолатда бу гап — ядро қуролларини янада такомиллаштириш, унинг янги вайронгарчилик келтирувчи намуналарини яратиш чегараларини белгилаб қўйишдан иборат бўлади. Атмосферада, космик фазода ва сув остида ядро қуроли синовларини таъқиқлаш тўғрисидаги Москва шартномаси ўн йилдан ортиқ вақтдан бери мазкур мақсадга яхши хизмат қилиб келмоқда.

СССР билан АҚШ ўртасида яқинда тузилган шартнома ҳам шу мақсадга хизмат қилади, бу шартномага мувофиқ иккала мамлакат 1976 йил 31 мартдан бошлаб энг кучли ядро зарядлари бўлган ядро қуролини ер остида синашни тўхтатиш, шунингдек умуман ер остида ядро қуролини синаш мақсадида портлатишни чеклаш мажбуриятини олди.

Бошқа бир ҳолда бу гап қурол-яроғларнинг территорияларга ёйилишини чеклаб қўйишга тааллуқлидир. Ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартноманинг моҳияти ана шундан иборат, бу шартнома ўзининг таъсирчанлигини исботлади.

СССР билан АҚШ ўртасида стратегик қурол-яроғларни чеклаш юзасидан тузилган битимларнинг мислсиз аҳамиятини тушунтириб ўтиришнинг ҳожати йўқ. Бу битимлар ракета-ядро қуроли пойгасининг туб моддий негизини торайтириб қўйишга қаратилган. Шу яқин орада янги муҳим битимлар уларнинг ёнига қўшилди: шу йил июлида СССР билан АҚШ ўзларининг ракетадан мудофаа системаларини яна чеклашга қарор бердилар, стратегик ҳужум қурол-яроғларини ҳам сифат, ҳам миқдор жиҳатдан янада чеклаш йўлларини белгиладилар. Шу масалалар юзасидан Женевада ўтказилаётган музокаралар яна бошланди. Шу музокараларда қатнашаётган Совет делегациясига бу масалаларнинг ҳал этилишига ҳаракат қилиш тўғрисида қатъий топшириқ берилган. СССР билан АҚШ халқларининггина эмас, шу билан бирга бутун дунё халқларининг ҳам олий манфаатлари ядро қуролининг улкан қудратига эга бўлган Совет Иттифоқи билан Қўшма Штатлар тегишли шартномалар ва битимларга эришиш йўлини топиш учун бутун куч-ғайратни сарфлашларини талаб қилади, бинобарин биз бу фикр БМТ Бош Ассамблеяси минбаридан ва АҚШ президенти Форд томонидан равшан тарзда айтилганлигидан мамнун эканлигимизни билдирамиз.

Совет Иттифоқи Бош Ассамблеянинг XXIX сессияси кун тартибига «Халқаро хавфсизликни таъминлаш, одамларнинг осойишталиги ва сиҳат-саломатлиги манфаатларига зид бўлган ҳарбий ва бошқа мақсадларда табиий муҳит ва иқлимга таъсир ўтказишни таъқиқлаш тўғрисида»ги масалани муҳим ва шошилинч масала сифатида киритади.

Совет Иттифоқи ўзининг БМТга муносабатида, бу ташкилот жаҳондаги ҳозирги вазиятга хос бўлган ижобий жараёнларни ривожлантириш ва мустаҳкамлашда муҳим роль ўйнаши мумкин ва лозим, деган фикрга асосланади. Шу муносабат билан кейинги 2—3 йил ичида БМТда ғоят кўпчилик овоз билан қабул қилинган баъзи бир қарорларни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Аввало гап халқаро муносабатларда куч қўлланишни таъқиқлаш ва айни вақтда ядро қуролини қўлланишни абадий таъқиқлаш тўғрисида бораётир.

Қуролсизланишга бағишланган жаҳон конференциясини чақириш тўғрисида БМТ қабул қилган қарор ривожланмади, деб бўлмайди. Ҳатто шу конференцияни чақириш билан шуғулланувчи махсус комитет тузилди. Бу комитет ишида бошқа давлатлар билан бирга ядро қуролига эга бўлган уч давлат ҳам қатнашмоқда. Аммо моҳият эътибори билан олганда масалани ҳал этишга эришилмаётир. Комитетнинг конференцияни чақиришнинг амалий жиҳатларига доир конкрет тавсияларни ишлаб чиқишга киришадиган вақти келди.

Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари бўлган давлатларнинг ҳарбий бюджетларини 10 процент қисқартириш ва тежаб қолинган маблағнинг бир қисмини ривожланаётган мамлакатларга ёрдам бериш учун ажратиш сингари ҳамма учун фойдали бўлган ишни юзага чиқариш ҳам пайсалга солинмоқдаки, бунинг учун Совет Иттифоқи айбли эмас.

Давлатлар ўртасидаги икки томонлама муносабатларни тинч-тотув яшаш принциплари асосида янада ривожлантириш — кескинликни юмшатишни чуқурлаштиришнинг катта ва ҳали фойдаланиб бўлинмаган резервидир.

Бошқа ижтимоий системадаги давлатлар билан муносабатларда ҳозир иқтисодий ва илмий-техникавий алоқаларнинг салмоғи тобора ортиб бормоқда. Агар шу соҳалардаги ҳамкорлик тенг ҳуқуқлилик ва аралашмаслик принципларини ҳурматлаш асосига қуриладиган бўлса, бу ҳамкорлик иккала томонга фойда келтирибгина қолмай, шу билан бирга мустаҳкам тинчлик ва яхши қўшничилик учун ўзига хос моддий базани вужудга келтиришга ҳам кўмаклашади.

Совет Иттифоқи билан кўпгина ривожланаётган давлатлар ўртасида вужудга келган яхши, айрим ҳолларда эса мустаҳкам бўлиб қолган муносабатларни биз қадрлаймиз.

Совет Иттифоқининг фикрича, биринчи навбатда ҳал этилиши лозим бўлган вазифаларнинг баъзилари ҳозирги вақтда қуйидагилардан иборат:

— Кипрдаги аҳволни бартараф этишга амалда киришиш, шу мамлакат ва унинг халқига нисбатан зўравонлик қилишни тўхтатиш, Кипр давлатининг суверенитети, мустақиллиги ва территориал бутунлигига риоя этилишини таъминлаш ва шу мақсадда БМТ доирасида Кипрга бағишланган мўътабар халқаро конференция чақириш,

— Яқин Шарқда одилона ва мустаҳкам тинчлик ўрнатиш масалаларини ҳал этиш учун Яқин Шарққа бағишланган Женева сулҳ конференцияси ишини дарҳол қайтадан бошлаш.

— Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашни қисқа муддатларда тугаллаб, Европа қитъасининг тинч келажагини таъминлайдиган қарорларни олий даражада қабул қилиш — стратегик қурол-яроғларни чеклашга доир Совет — Америка музокараларида, Марказий Европадаги қуролли кучларни ва қурол-яроғларни қисқартиришга доир кўп томонлама музокараларда, қуролсизланиш комитетида конкрет битимларга эришиш,

— БМТ Бош Ассамблеяси VI махсус сессиясининг ривожланаётган давлатлар иқтисодий мустақиллигини мустаҳкамлашга доир қарорлари амалга оширилиши учун зарур чораларни кўриш лозим.

Халқаро алоқаларнинг тинч, оқилона шаклларини йўлга қўйишдан амалда манфаатдор бўлган барча давлатлар шу проблемаларни ҳал этиш борасида меҳнат қилсалар арзийди, деди пировардида А. А. Громико. Совет Иттифоқи ер юзида мустаҳкам ва узоқ давом этадиган тинчликни қарор топтиришга кўмаклашиш йўлида бундан буён ҳам бутун куч-ғайратларини сарфлайверади.

СУРЪАТДА КАРВОНБОШИ

БАЙРОҚДОР ХЎЖАОБОДЛИКЛАР ЮБИЛЕЙ ВАХТАСИДА

Район партия комитетининг биринчи секретари Низомжон Қодиров кабинетида йиғим-теримни ташкил этиш тажрибалари ҳақида суҳбатлашиб ўтирардик.

Шу баҳона райоининг бир йилдаёқ бу қадар илғорлар қаторига чиқиб олгани сабабларини билиш иштиёқида эдик. Дарҳақиқат, Хўжаобод райони ўтган йиллари, гарчи орқада қолмаса ҳам, ҳарқалай, Ленин ва Избоскан районлари сингари маёқлар қаторида юрмас эди. Бу йил эса 20 сентябрда йиллик планнинг эллик процента миқдорида пахта тайёрлаб қўйди. Бунинг устига сентябрнинг иккинчи ўн кунлигида ўттиз беш процент пахта сотиб, республика партия ва ҳукуматининг биринчи кўчма Қизил байроғига сазовор бўлди.

Райониинг бу қадар тез илгарилаб бораётгани сабаблари жуда кўпчиликни қизиқтирмоқда. Райком секретари билан суҳбатимиз давомида илғорлик сири ойдинлаша борди.

Хўжаобод районининг асосий ерлари денгиз сатҳидан 780 метр баландликда жойлашган. Шу сабабли район тоғли зонага киради. Масалан, Олтинкўл ва Избосканда бу рақам 410 метрга тенг. Иқлимнинг пастлигини ердаги ҳароратни сунъий усул билан кўтариш орқали қоплаш мумкин, холос. Бунинг йўли борми? Бор. Ерга кўпроқ гўнг ва маҳаллий ўғитнинг бошқа турларини солиш керак. Гўнг — тупроқда қўшимча ҳарорат ҳосил қилиш хусусиятига эга...

Бу — районда пахта ҳосилдорлигини кўтариш соҳасида қилинган амалий-ташкилий тадбирларнинг ўндан бири дейиш мумкин. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг асосий тиргаги бўлган бригада бошлиқлари ҳамда мутахассисларнинг роли ва масъулиятини ошириш соҳасида район партия комитети жуда кўп иш қилди. Айниқса социалистик мусобақанинг аҳамияти ва таъсирини кучайтиришга алоҳида эътибор берилди. Бутун йил давомида хўжаликлараро, бригадалараро социалистик мусобақа ойма-ой текширишдан ўтказиб турилди.

Бу нарса айниқса бу йилги сув танқислиги шароитида ниҳоятда қўл келди. Ёз бўйи қаттиқ қийинчиликларга дуч келинди, бироқ ҳеч ким — бригадир ҳам, агроном ҳам, раис ҳам зорланмади, ҳасрат-надомат қилиб ўтирмади. Аксинча, рўй берган қийинчиликни фақат меҳнат, тадбир, ҳаракат билан енгиш мумкин деб қаралди. Ҳар бир ходим, у қайси вазифада ишламасин, ўз иш жойини бир соат ҳам қолдириб кетмади. Ҳамма ерда партиявий интизом ўрнатилди.

Баъзан неча йиллардан буён одат бўлиб, раҳбар ходимларнинг томир-томирига сингиб кетган ишларни кескинлик билан тўғри йўлга солишга тўғри келди. Захкаш ерларга оз-оздан, тез-тез сув қўйилди, ғўзалар захлатиб суғорилмади. Натижада К. Маркс номли, «Победа» ва бошқа колхозларда экин тўрт-беш марта сув ичди, ўшанча ишлов берилди. Оқибатда, ҳар йили пахта тайёрлашда оқ тупроқли хўжаликлардан орқада қолиб кетадиган бу колхозлар теримда, мана, илғорлар сафида бормоқдалар.

Район партия комитети йиғим-теримга ҳам пухта тайёргарлик билан келди. Пахта терими даврида кимнинг қаерда бўлиши ва қандай вазифани бажариши жуда жиддийлик билан яккама-якка белгилаб қўйилди. Биз район хўжаликларида бўлиб, пахта далаларида юриб, буларнинг ҳаммасига шоҳид бўлдик.

Район хўжаликларида йиғим-теримнинг ташкил этилишини кузатдик. Шу кузатиш пайтларида бир неча янги тадбирлар назаримиздан ўтди. Биз шу янгиликлар ҳақида қисқача ҳикоя қилиб ўтсак, хўжаободликларнинг терим суръатида Андижон областидагина эмас, республикада ҳам карвонбоши бўлаётганларининг асл сабаблари англашиларли бўлади, деб ўйлаймиз.

ВРАЧ ШТУРВАЛДА

Пахта ишқи кўп кишиларнинг юрагига ўт солиб қўйди. Бугун пахтазорда неча ўнлаб дарғалар «зангори кема»ларини моҳирлик билан ишлатмоқдалар. Улар орасида бошқа касб эгаларини ҳам кўрамиз. Обком шофери ғайрати жўш уриб, чўлга пахта тергани кетди. Қишлоқ советининг раиси, милиция ходими, муаллим, келин-куёвлар терим агрегатларини бошқаришга киришдилар. Бу ғоятда таҳсинга лойиқ ҳаракатдир. Бу — ватанпарварлик ва шахсий ибрат намунаси.

Ташаббускорлар қаторида Хўжаобод район касалхонасининг врачи Мухтор Сотволдиев ҳам бор. У уч йилдан буён меҳнат отпускасини пахтазорда ўтказади. 1972 йилда «зангори кема»ни бошқаришни ўрганди ва ўз агрегати бункеридан 201 тонна пахта тўкди. Мухтор ўтган йили ҳам терим маҳалида отпуска олиб, машинада пахта теришни давом эттирди. Пўлат этакдан кунига ўн беш-йигирма тонна пахта ағдарди.

Мухтор Сотволдиев терим арафасида партия аъзолигига қабул қилинди. Район партия комитетининг биринчи секретари Низомжон Қодиров уни табриклаётиб сўради:

—Бу йил қанча пахта териб берасиз?

— Беш юз тоннадан кам бўлмайди.

Райком секретари уни бағрига босиб, ишда муваффақият тилади.

— Меҳнат отпускамни санаторийларда ўтказишим мумкин, — деди у. — Бунинг учун ҳамма шароит бор. Аммо соғ-саломатман. Курортга боришга эҳтиёж сезмайман. Пахтакорларга ҳамдам бўлолганимни ҳис қилганимда борлиқ чарчоқларим ёзилиб кетади. Менга тўрт қаторли «Ўзбекистон» агрегати беришди. «Правда», «Ленинизм» колхозларининг далаларида ишлайман.

Мухтор сентябрнинг учинчи ўн кунлигида ўз агрегатини пахтазорга олиб кирди. Дастлабки кунларда беш-олти тоннадан, кейин ўн тоннага етказиб пахта тера бошлади. У терим суръатини бундан ҳам ошириш, шахсий мажбуриятини республикамизнинг юбилейигача бажариш учун ҳаракат қилмоқда.

ОИЛА ХИРМОНИ

Теримчилар ўртасида оилавий ташаббуслар бошланди. Бу ташаббусни «Партия XXI съезди» колхозида истиқомат қилувчи қаҳрамон она Ойтожихон Эгамовалар оиласи бошлаб берди. Бу ишчан оила ўтган йили ўттиз тонна пахта терганини ҳамма билади. Оиланинг йиллик даромади беш минг сўмга етган.

Анъанага кўра Эгамовалар оиласи бу йил юбилей хирмонига ўттиз беш тонна пахта тўкишга қарор қилди. Оилада ўн икки фарзанд бор: Омадхон, Ҳурматой, Зулфияхон, Йўлчибек, Улуғбек ва бошқалар. Бари белига этак боғлаб, баҳоли қудрат пахта теради. Бири иккинчиси билан мусобақа ўйнаган. Кечқурун оила баҳси бўлади, фарзандлар она олдида ҳисоб беришади. Шахсий мусобақа ғолиби мақтов сўзлари эшитади. Ташаббускор оила бир кунда 600-700 килограмм, мавсум бошидан ўн тоннадан ортиқ пахта терди. Пойгада гоҳ Омадхон, гоҳ Ҳурматой ўтиб бормоқда. Оиланинг катта совринини қайси бири олиши мавсум охирида маълум бўлади.

— Қишлоқда Эгамоваларнинг издошлари кўпайди, — деди колхоз раиси Ёқубжон Каримбердиев, — Мўминахон Эшматовалар оиласи 25 тонна, Донохон Каримовалар оиласи 24 тонна пахта теришга аҳду паймон қилдилар. Умуман колхозда ўттиз хўжалик катта оилавий хирмон яратиш иштиёқини билдирди. Биз бу ташаббусни қўллаб-қувватладик. Улар яшаётган уйларнинг кўча эшикларига олган мажбуриятларини ёзиб қўйганмиз. Ҳар куни қайси оила қанча пахта терганини радиоузел орқали айтиб турамиз. Оилавий мусобақа қудратли тўлқинга айланди. Колхоз пахта тайёрлашда олдинги ўринлардан бирига ўтиб олди.

...Оилалар бошлаган ташаббус «Партия XXI съезди» колхозидагина эмас, бутун районда оғизга тушди. Ҳамма хўжаликда пахта планининг бажарилишига оилавий ҳисса қўшишга отланган зарбдорлар ҳаракати кенгайди. «Ўзбекистон» колхозида республика Олий Советининг депутати Саодатхон Қаҳҳорова келинлари Рўзихон, Азизахон, қизи Диломромхон билан бирга ўттиз тонна пахта териш мажбуриятини олганлар. Улар ҳар куни бригада хирмонига 480-510 килограммдан «оқ олтин» тўкмоқдалар. Бундай мисолларни районнинг ҳамма хўжаликларида кўплаб кўриш мумкин.

МАДАД БРИГАДАЛАР

Райком секретари гап орасида «зарбдор бригадалар иш беряпти» деб қолди. Биз зарбдор бригада дегани «Партия XXI съезди» колхозида планни юз қилганидан кейин бошқатдан план бошлаган Ибодатхон Қурбонова бригадаси бўлса керак, деб ўйладик. Сўнг яна «теримда алоҳида намуна кўрсатаётган ёрдамчилар бўлмасин» деган хаёлга бордик. Бу фикрни секретарга айтган эдик, аввал, кулди, кейин изоҳлади:

— Айрим хўжаликларда идора ходимлари расмият учунгина теримга чиқишарди. Номига этак боғлаб, беш кило, ўн кило пахта териб, кунни бекор ўтказиб юборишарди. Бригадирни зиёфатга ҳам туширишарди. Биз бу йил бошқача йўл тутдик. Ҳар бир хўжаликда идора ходимларидан иборат мадад бригада туздик. Бригадир тайинладик, норма белгиладик. Улар орасида мусобақа ташкил этдик.

Бу ҳаяжонли ҳикоя қишлоқ меҳнат аҳли пахтага қанчалик берилганлигини кўрсатувчи мисолдир. Чиндан ҳам бутун ҳаёт далага кўчди, ҳамма «олтинзор»да ўз ўрнини эгаллади. Мадад бригадалар бошқаларга ибрат бўлишяпти. Мана бир мисол, «Ўзбекистон» колхозида идора ходимларидан тузилган бригадага бош бухгалтер Абдуфаттоҳ Ҳасанов раҳбарлик қилмоқда. Бригада составида бухгалтерлар, клуб мудири, диспетчер, кассир, монтёр, қоровуллар ва бошқалар бор. Уларнинг ҳар бири шахсий мажбурият олган. Бригада бўйича ҳар куни бир ярим тонна пахта терилмоқда. Бухгалтер Моҳира Холмирзаева ҳозиргача икки тонна, кадрлар бўлимининг мудири Мамасоли Ўрмонов, меҳнат ҳисобчиси Одинахон Исроилова бир ярим тоннадан пахта терди. Экономист Азизахон Ҳасанова, боғча мудири Тўхтахон Солиева ва бошқалар теримда намуна кўрсатмоқдалар.

...«Ҳамма пахта теримига!» Бу чақириқ бир ойдан буён баралла янграб турибди. Ҳақиқатда бу йилги ҳосил йиғим-теримида барча аҳоли иштирок этмоқда. Минглаб шаҳарликлар қишлоққа ёрдамга келишди. Ҳамма бирдек ғайрат, ташаббус кўрсатиб ишлаяпти. Хўжаободликлар юбилей йилида она-Ватан хирмонига эллик беш минг тонна «оқ олтин»лари билан ҳисса қўшиш учун курашиб, бу йўлда ажойиб самараларга эришмоқдалар. Бу катта сафарбарлик ишига район партия комитетининг бюроси омилкорлик билан етакчилик қилаётир.

Рустам РАҲМОНОВ,
Ўзбекистон радиосининг мухбири.
Исмоилжон ЗУЛУНОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.
Анорбой ҚУРОНБОЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ДОН—ДАВЛАТГА

Республика областларида дон тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 25 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — мавсум бошидан буён тайёрланган дон (тонна ҳисобида); учинчи стун — топшириққа нисбатан процент ҳисобида.

Бухоро	19970	105,1
Самарқанд	50605	84,3
Қашқадарё	60171	75,2
Андижон	23022	74,3
Фарғона	16915	67,7
Сурхондарё	21428	53,5
Тошкент	37192	52,4
Жиззах	39506	41,6
Наманган	14056	40,2
Сирдарё	13464	32,0
Хоразм	4096	9,7
ҚҚАССР	9577	9,0
Республика бўйича:	310002	49,6

ДЕҲҚОН БЎЛСАНГ, ШУДГОР ҚИЛ!

Республика областларида 1975 йил ҳосили учун шудгорнинг бориши тўғрисида шу йил 25 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

Биринчи стун — областлар, иккинчи стун — шудгор қилинган майдон (гектар ҳисобида), учинчи стун — планга нисбатан процент ҳисобида.

Сирдарё	14277	16,10
Тошкент	17385	7,97
Хоразм	750	7,50
Сурхондарё	7665	5,16
Жиззах	6005	4,15
Наманган	5204	3,76
Фарғона	3290	2,38
Андижон	1186	0,68
Бухоро	1230	0,66
Самарқанд	1304	0,58
Қашқадарё	—	—
ҚҚАССР	—	—
Республика бўйича:	57110	3,37

МОСКВА ОБЛАСТИ ДАВЛАТГА ҒАЛЛА СОТИШ ЮЗАСИДАН СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРИНИ БАЖАРДИ

Москва область қишлоқ хўжалиги меҳнатчилари партия XXIV съезди қарорларини бажара бориб, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлашни кўпайтириш учун социалистик мусобақани кенг авж олдириб, донли экинлардан мўл ҳосил етиштирдилар, ўрим-йиғимни уюшқоқлик билан ўтказиб, давлатга ғалла сотиш юзасидан зиммаларига олган социалистик мажбуриятларини бажардилар. Область хўжаликлари ғалла қабул қилиш пунктларига 203 минг тонна дон топширдилар. Давлатга ғалла сотиш давом этмоқда.

Ҳозирги вақтда область қишлоқ хўжалиги меҳнатчилари, партия, совет, қишлоқ хўжалиги ва тайёрлаш органлари картошка ва сабзавотни тезроқ йиғиштириб олиш, бошқа дала ишларини муваффақиятли туғаллаш, чорва қишловига ҳар томонлама тайёргарлик кўриш, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотиш юзасидан 1974 йилги ва умуман беш йиллик учун олинган социалистик мажбуриятларни муддатидан илгари бажариш йўлида ишламоқдалар. (ТАСС).

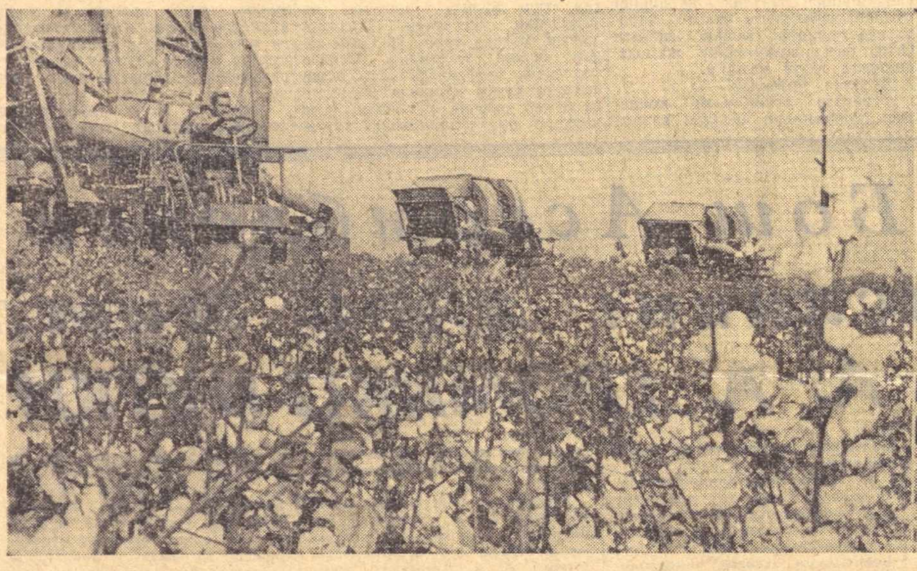

◆ ◆

Урта Чирчиқ районидаги Терешкова номли колхозда машина терими ташкилий жиҳатдан уюшқоқлик билан бошланди ва қизғин давом эттирилмоқда, машиналар группа усулида ишламоқда. Илғор механик ҳайдовчилардан Х. Ғуломов, К. Жамолов, С. Эргашевлар ҳар куни бункерлардан 4—5 тоннадан дурдона тўкмоқдалар. Фотомухбир А. Абалянинг суратида колхозда машина терими пайти акс эттирилган.

Чиноз районидаги К. Маркс номли колхоз механик ҳайдовчиси Олим Каримов ҳар куни «зангори кема»да 4-5 тоннадан пахта териб, хўжаликнинг умумий хирмонига баракали ҳисса қўшяпти. Суратда илғор механизаторни иш устида кўриб турибсиз.

◆ ◆

МАЖБУРИЯТ БАЖАРИЛДИ

НАМАНГАН, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Областда пахта териш ва тайёрлаш суръати кун сайин кўтарилмоқда. Ҳозиргача ўндан ортиқ бригада йиллик планни адо этганлиги тўғрисида ғалаба рапортига имзо чекди. Уйчи районидаги Калинин номли колхознинг Э. Жўраев бошлиқ бригадаси областда биринчи бўлиб пахта тайёрлаш бўйича ўз зиммасига олган социалистик мажбуриятни бажарди. Бригада аъзолари «Қизилравот» адирлигидаги янги ўзлаштирилган 40 гектар ерда деҳқончилик қилиб, ҳар гектар ердан планда белгиланган 16 центнер ўрнига 25 центнердан «оқ олтин» хирмони кўтардилар. Тайёрланган пахтанинг ҳаммаси биринчи сортларга қабул қилинди.

Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 50 йиллиги шарафига бошланган умумхалқ мусобақасига қўшилган бригада азаматлари ўз зиммаларига оширилган социалистик мажбурият— ҳар гектар ердан яна камида 10 центнердан ҳосил олишга сўз бердилар.

МУДДАТИДАН ИЛГАРИ

Сурхондарё областининг саноат корхоналари ишлаб чиқариш ҳажми ва маҳсулотни реализация қилиш тўққиз ойлик план топшириғини муддатидан илгари — 20 сентябрда бажаришди. Сурхондарё саноатининг меҳнатчилари республика ва Ўзбекистон Компартиясининг ярим асрлик юбилейи шарафига пландан ташқари бир миллион 300 минг сўмлик маҳсулот реализация қилишга қарор қилдилар.

ЯНГИЛИКЛАР ХАБАРЛАР ВОҚЕАЛАР

ЧЕТ ЭЛЛАРДА

Нью-Йоркда учрашувлар

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико Франция ташқи ишлар министри Ж. Сованьярг билан учрашиб, у билан суҳбатлашди.

Министрлар маслаҳатлашувлар тўғрисидаги Совет—Франция протоколи доирасида икки томонлама муносабатларни янада ривожлантириш масалалари юзасидан, бир қанча халқаро проблемалар юзасидан, шу жумладан Умумевропа кенгашининг иши ҳамда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг ҳозирги сессиясига доир масалалар юзасидан фикрлашдилар.

Министрлар учрашуви дўстона вазиятда, Совет—Франция муносабатлари учун характерли бўлган ҳамжиҳатлик руҳида ўтди.

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико Португалия ташқи ишлар министри М. Соарешни қабул қилди.

Министрлар ҳар иккала мамлакат ўртасида ҳамкорликни ривожлантириш учун қулай истиқболлар очиб берадиган СССР билан Португалия ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатилганлигидан мамнун эканликларини изҳор қилдилар.

Дўстона вазиятда ўтган суҳбат чоғида ҳар икки томонни қизиқтираётган баъзи бир халқаро проблемалар, шунингдек БМТ Бош Ассамблеясининг XXIX сессияси иши масалалари муҳокама қилинди.

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС). Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош секретари К. Вальдхайм кеча Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзолари бўлган мамлакатлар делегациялари бошлиқлари учун зиёфат берди.

Зиёфатда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико, АҚШ Давлат секретари Г. Киссинжер, Франция ташқи ишлар министри Ж. Сованьярг, Буюк Британия ташқи ишлар ва ҳамдўстлик ишлари министри Ж. Каллагэн, шунингдек Хитой Халқ Республикасининг Бирлашган Миллатлар ташкилотидаги доимий вакили Хуан Хуа иштирок этдилар.

НЬЮ-ЙОРК, 25 сентябрь. (ТАСС). КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико кеча бу ерда Болгария Коммунистик партияси Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Болгария Халқ Республикаси ташқи ишлар министри П. Младенов билан учрашди.

Самимий, ўртоқларча вазиятда ўтган суҳбат чоғида министрлар ҳар икки томонни қизиқтирган бир қанча халқаро масалалар хусусида, шу жумладан Кипр атрофидаги вазиятга доир масала тўғрисида фикрлашиб олдилар.

А. А. Громико шу куни Финляндия бош министрининг ўринбосари, Финляндия ташқи ишлар министри А. Карьялайнен билан учрашди.

Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик масалаларига бағишланган кенгашнинг ишига доир проблемалар, шунингдек БМТ Бош Ассамблеясининг шу сессияси ишига доир баъзи масалалар муҳокама этилди.

А. А. Громико кеча Сурия Араб Республикаси бош министрининг ўринбосари, ташқи ишлар министри А. Ҳ. Хаддамни қабул қилди ва у билан суҳбатлашди. Суҳбат давомида ҳар икки томонни қизиқтирган баъзи халқаро проблемалар муҳокама қилинди. Яқин Шарқдаги аҳволга алоҳида эътибор берилди.

А. А. Громико Аргентина ташқи ишлар ва маданият министри Альберто Виньес билан учрашди. Улар Совет — Аргентина муносабатларига доир масалалар юзасидан фикрлашиб олдилар. Шунингдек БМТ Бош Ассамблеяси XXIX сессиясининг ишига доир баъзи масалалар муҳокама қилинди.

АҚШ давлат секретари Г. Киссинжер кеча А. А. Громико шарафига зиёфат берди. Зиёфат чоғида улар бир қанча масалалар хусусида, шу жумладан, стратегик қурол-яроғларни чеклаш проблемаси, Яқин Шарқдаги можарони бартараф этиш проблемаси ҳамда Кипрдаги аҳвол тўғрисида фикрлашиб олишни давом эттирдилар.

ТЕЛЕТАЙП ЛЕНТАСИДАН

● **ПРАГА.** Шарқий Чехия областидаги Шпиндлерув Млин курортида туризм ҳақидаги фильмларнинг анъанавий халқаро фестивали — «Турфильм-74» бошланди. Жаҳоннинг 25 мамлакати, шу жумладан СССР режиссёрлари ўз ишларини жюри ҳукмига ҳавола этдилар. «Турфильм-74» кунларида унинг қатнашчилари ва меҳмонлар табиат гўзалликлари, тарихий ёдгорликлар, жаҳоннинг кўпгина мамлакатларидаги хуш манзара жойлар ҳақидаги 65 кинолентани томоша қиладилар.

● **БЕЛГРАД.** Бу ерда Югославия билан Монголия ўртасида иқтисодий ва илмий-маданий ҳамкорлик масалалари юзасидан тузилган протоколлар имзоланди. Бу протоколлар фан ва техника соҳасида ҳар икки мамлакат ҳамкорлигини кенгайтириш ва кучайтиришни кўзда тутади.

● **РИМ.** Туринда Италиянинг энг йирик «Фиат» концерни заводларида ишловчи коммунист ишчиларнинг кенгаши бўлди. Бу кенгашда корхона эгаларининг иқтисодий танглик оқибатларини меҳнаткашлар зиммасига юклаш йўлидаги уринишлари давом этаётган бир пайтда ишчилар синфининг кураш вазифалари қараб чиқилди.

● **МАДРИД.** Шу йилнинг дастлабки етти ойи мобайнида Испания ташқи савдосининг дефицити беш миллион 250 минг долларга етди. Бу — мамлакат ташқи савдо балансида ўтган йилнинг шу даврида рўй берган дефицит ҳақидаги рақамлардан икки баравардан зиёд ортиқдир.

● **ЛИССАБОН.** Португалия сиёсий полициясининг Салазар охранкаси агентлари 1965 йилда Португалиянинг жамоат ва сиёсий арбоби, машҳур антифашист генерал Умберто Делгадони ваҳшийларча ўлдирган эдилар. Умберто Делгадо туғилиб ўсган Брогейр шаҳрида унинг хотираси учун кўп кишилик митинг бўлди. Митингни Португалия демократик партияси ташкилоти коммунистик ва социалистик партиясининг иштироки билан уюштирди. (ТАСС).

СИНФИЙ ЖАНГЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

Капиталистик мамлакатлардаги меҳнаткашлар иқтисодий аҳволининг тобора мушкуллашаётганлиги уларни ўз ҳуқуқлари учун қаттиқ синфий кураш олиб боришга мажбур этмоқда. Меҳнат аҳлининг ҳаракати турли шаклларда давом этмоқда. Аммо забастовка кураши меҳнаткашларнинг асосий қуроли бўлиб қолмоқда.

ЛОНДОН. «Бритиш Дейланд» компаниясининг Бирмингемдаги автомобиль заводининг йиғув конвейрлари тўхтаб қолди. Иш ташловчилар истеъмол буюмларининг нархи доим ортиб бораётганлигини ҳисобга олиб, иш ҳақининг оширилишини талаб қилмоқдалар. «Форд» автомобиль компаниясининг Хейлувуддаги заводларида икки ҳафтадан буён ишлаб чиқариш тамомила издан чиқди.

«Гувер» машинасозлик фирмасига қарашли Камбеслангедаги корхоналарнинг ишчилари икки ҳафталик стачкани давом эттиришга якдиллик билан қарор қабул қилдилар.

Англиядаги энг йирик буржуа газеталаридан бири «Дейли телеграф» газетасининг Лондон нашри эрталаб чиқмай қолди. Босмахонада ишчилар билан маъмурият ўртасида меҳнат масаласида можаро рўй берганидан кейин кечаси газета босиш тўхтатиб қўйилди.

ПАРИЖ. Франциядаги йирик касаба союзлари бирлашмалари— умуммеҳнат конфедерацияси ва Франция меҳнаткашлари демократик конфедерациясининг даъватига мувофиқ, Лотарингия конларида ишловчи 7 минг ишчи 24 соатлик забастовка ўтказди. Гава порти яқинида тўхтаб турган «Франс» пассажир теплоходи экипажи бошлаган забастовка икки ҳафтадан буён давом этмоқда. Ҳозирги вақтда бутун мамлакатнинг эътибори ана шу забастовкага қаратилган. Экипаждаги уч минг кишининг ва соҳилдаги хизматкорларнинг тақдири ана шу курашнинг натижаларига боғлиқ. Улар ишдан бўшатилиш хавфи остида қолдилар.

Аннондаги кўн-чарм корхонасининг ишчилари уч ойдан буён иш ташламоқдалар. (ТАСС).

КАМПАНИЯ БОШЛАНДИ

ЛОНДОН, 24 сентябрь. (ТАСС). Англияда бугун лейбористлар, консерваторлар ва либераллар партиялари раҳбарларининг матбуот конференциялари ўтказилиши билан сайлов олди кампанияси расмий суратда бошланди. Парламент сайлови 10 октябрга белгиланган.

Бу ерда сайлов олди кураши Англиянинг иқтисодий аҳволи, аввало инфляция ва ишсизликнинг авж олаётганлиги тўғрисидаги масала теварагида кучайиб кетади, деган фикр тарқалган эди. Матбуот конференциялари бу фикрнинг тўғри эканлигини яна тасдиқлади.

Бош министр Гарольд Вильсон лейбористлар партиясининг матбуот конференциясида гапириб, яна қуйидагиларни айтди: лейбористлар бошқа партияларнинг бирортаси билан ҳам иттифоқ тузмайдилар ва сайлов вақтида жуда катта ғалаба қозонишга ҳаракат қиладилар.

Консерваторларнинг ўзлари уюштирган матбуот конференциясида бу партиянинг раҳбари Эдвард Хит айтдики, уч партия мамлакат жиддий иқтисодий тангликка дуч келди, деган фикрга қўшилади. Оппозиция ҳозирги вақтда собиқ давлат министри Лорд Чалфорднинг лейбористлар партияси сафидан чиқиб, либераллар томонига ўтганлигидан фойдаланишга уринмоқда. Оппозициянинг бундан кузатган мақсади — лейбористлар сафига нифоқ солишдир. Аммо, маҳаллий обзорчиларнинг фикрича, Чалфорднинг лейбористлар сафидан чиққанлиги бўлажак сайловнинг якунларига таъсир кўрсата олмайди.

Консерваторлар ҳозирги вақтда лейбористларга ҳужумни кучайтириш режаларини тузмоқдалар.

Редактор ўринбосари
Ж. ЖАББОРОВ.

Р. 01761. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. А. — 225.